

Treba je zmagati!

Sodeč po reakciji, ki je že poplavalila vso kapitalistično Evropo, bi se dalo sklepati, da ne verjame več buržoazija v absolutno moč svojih demokratskih institucij in, da igra se svojo brezobzirnostjo svojo poslednjo karto.

Reakcija, protiproletarska reakcija, je prišla na Ogrskem na način, ki je nam je še vsem v živem spominu. Ogrska Horthyeva vlada je pokazala proletariatu zelo jasno, da je stokrat bolj umreči in poginiti v boju za samosvojitev kakor se pustiti premagati. Buržoazija ne pozna pardona. Kdor se ne ukloni njeni volji, njeni diktaturi, tega čaka le zapor in smrt. Ogrska je bila prva država, ki se je preživljala ponosno na vse forme meščanske demokracije in je odvzela proletariatu vsako pravico do umešavanja v državne zadeve. Proletariat je dobil samo en zakon, eno samo nalogo: ubogati!

Za Ogrsko je prišla Jugoslavija. Ta je nastopila proti revolucionarnemu proletarskemu gibanju s še večjo energijo. Jugoslovanski parlament je enostavno sklenil, da nima komunistični puoletariat v državi nobenih pravic. Razveljavil je mandata pravilno izvoljenih komunističnih poslancev, razpustil komunistično stranko, strokovne organizacije in prepovedal izdajanje komunističnega časopisa. S tem, da je parlament razveljavil mandate komunističnih poslancev, je parlament sam dokazal, da so vse besede o demokraciji le brezpomembne fraze in, da meščanstvo pogazi takoj svoje demokratske ustanove ako ne služijo te več njegovim namenom. Danes je jugoslovanski proletariati brez volilne pravice ker nima pravice, da bi volil kogar hoče, sme le „prostovoljno“ črstiti to kar hočejo gospodje jugoslovanski patriotični izkoriščevalci države in ljudstva sploh.

Danes je na vrsti Italija, da zada smrtni udarec demokraciji teoriji in državnim demokracičnim institucijam.

Sodrug Missiano je bil že vdrugič izvoljen v italijansko zbornico. Sodrug Missiano je tekem vojne dezertiral ne kot bojažljivec marveč zato, ker mu njegovo protivno prepričanje ni dovolilo, da bi se žrtvoval za stvar proti kateri se je boril iz svojih mladih let. Komunistično delavstvo v Turinu ga je izvolilo dvakrat za poslanca baš zato ker je videlo v njem najčistjega in pogumnega predstavitelja delavskih protivojnih idealov. Vsi drugi dezertirji v Italiji so bili pomiloščeni. Missiano je bil kaznovan na 5 letno ječo in meščanska država bi mu sedaj rada prepovedala vstop v zbornico v kojoj je bil pravilno in postavno izvoljen.

Ali ne pomeni tudi ta slučaj, da je vsa teorija meščanskega demokracizma odveč in da izrablja meščanstvo svoje demokratske ustanove le toliko časa dokler mu te ustanove služijo pokorno? Ako se prepev vstop v zbornico pravilno izvoljenemu poslancu, pomeni, da se odreče volilecem tega poslancu pravico do tajne volilne pravice, pomeni, da nimajo ti volilci pravice voliti takih ljudi, ki so jim najbolj pogodu in, ki predstavljajo njihove želje in cilje. V Italiji imamo torej že tretji slučaj, ki govori jasno, da je meščanstvo pripravljeno potajiti vse svoje demokratske ideale in demokratske ustanove ako se izkaže, da znajo biti te ustanove koristne proletariatu. Pomeni, da ne bo mogel uporabiti proletariati teh ustanov

nikdar v svojo zmago in, da, ako ima meščanstvo, ki je oče teh ustanov, pravico se na nanje prevzignati, ima še večjo pravico prevzignati, da se nanje ne le poživlja, marveč da se proti njim tudi bori z vsemi silami in z vsemi sredstvi ker niso nič drugega nego orodje kapitalistične nadvlade.

A Italiji smo imeli tudi lep slučaj, ki govori, da je tudi sodnja podvržena uplivi nasilnega kapitalizma. V Italiji se vrše poboji. Slučaj je, da so žrtve vedno delavci, ubijalci pa sinovi bogatih in vplivnih starišev. Zato pa aretira in zapira oblast prijatelje in sodruge žrtve, dočim delavce razbojniki vedno na svobodo.

Nekaj mesecev je kar se je vršil v Turinu proces proti fašistom, ki so svoj čas po pomoti ubili na ulici uglednega industrijalca. Med obtoženci je bil tudi sin generala. Obtoženci so priznali, da so izvršili umor v . . . silobranu. Bili so oproščeni. Pred par dnevi se je vršil tudi v Turinu proces proti delavcem, ki so bili obdolženi, da so pri času okupacije tovarni ubili v Turinu redarja. Delavci vsi so izjavili da so nedolžni. Sodišče ni imelo nobenih dokazov, ki bi pričali, da so obdolženci umor zares zakrivali. To da to pot niso stali pred sodniki fašisti marveč komunisti. In sodišče je, brez resnih dokazov obsodilo 9 delavcev skupaj na 45 let ječe.

To je meščanska justica. Toda reakcija, ki se ni ustavila na Ogrskem, ki je zajela popolnoma Jugoslavijo, se ne ustavi niti v Italiji. Kar se godi pri nas in v Jugoslaviji, se godi danes več ali manj po vseh evropskih demokracičnih državah. Iz Španske prihaja obupni klic tamonjskega proletariata, ki kliče na pomoč proletariati celega sveta. Bolgarska je kakor papiga posnemala Jugoslavijo in je sklenila tudi svoj protikomunistični zakon. Rumunska je sledila Bolgarski. Na Nemškem in v Čehoslovski se pripravljajo buržoazija na odprt boj proti organiziranemu proletariatu in celo nemška Avstrija je prišla boj proti komunistični češ, da so oni zakrivali zadnje dogodke na Dunaju, kjer je lačno delavstvo pričelo razbijati in jemati, kjer je bilo kaj, ker mu nihče več ni zamogel zagotoviti eksistence.

Reakcija se razvija očitno po cellem svetu. Meščanstvo bi si radi dopovedalo, da je močno, dočim niso znaki te reakcije nič drugega, nego znaki meščansko-kapitalističnega razpadanja. Reakcija je zadnja bitka, ki se ji hoče meščanstvo oprijeti. Toda bitka ostane bitka, če se tudi imenuje reakcija. Na bitki pa ne more sloneti nobena družba torej tudi ne meščanska.

Za proletariati je ta reakcija zelo neprijetna reč. Ali baš zato ker je vsemi silami. Pričenja torej odkrito neprijetna reč. Ali baš zato, ker je boj med reakcijo in revolucijo, boj med sedanostjo in bodočnostjo. Mi nimamo nobenega dvoma, da bo zmagal v tem boju proletariati, ako bo ostal zvest v vrstah mednarodne komunistične organizacije, ki pozna in hoče samo eno: **zmagati!**

Treba je zmagati, to je vse. Treba je pokopati meščanstvo, da se proletariati ne straši nobenih žrtve, nobenega truda. V reakciji in v boju proti njej bomo kovali naše sposobnosti in naše nade. Ako pa hočemo to bodočnost doseči tedaj mora vsak izmed nas vedeti, da je treba sedaj upreti se reakciji z vsemi silami, da je treba v tem boju zmagati.

položaja in razmer. Toda, mesto, da sta ta dva odgovorna faktorja uvaževala obstoječa dejstva, sta jih izrabila na perfiden način proti resnemu združnemu gibanju med slovenskimi delavci in proti Komunistični stranki.

Svetovna vojna je odprla oči tudi slovenskemu kmetu v naši deželi. Priliko je imel, da poskusi na sto in sto gospodarskih in mortalnih zgledih praznoto klerikalnih in nacionalističnih fraz in je usmeril svoje življenje v pravcu delavske politike. Zato je naše delavstvo pozdravilo z navdušenjem Pittonijev čin, ko je namreč pozval k Delavskim združenjem slovenskega tehnika, ki naj bi dal razmaha delavskemu združništvu tudi v slovenskem delu dežele. Vse kmetijsko je bilo tedaj z nami in vse je tedaj pričakovalo gospodarske organizacije iz naših rok. Iz vseh krajev naše dežele so potovala odposlanstva in prošnje v Delavske zadrge z najraznovrstnejšimi organizatornimi vprašanji in željami. Toda politični in organizatorni pigmeji so bili pripravljeni raztegniti svojo aktivnost na slovensko ozemlje samo tako daleč kolikor so mislili, da bodo obsežili slovenskega delavca in kmeta z svojim malomeščanskim patriotizmom. Ko pa je naše delavstvo pokazalo, da mu ni niti za patriotizem jugoslovanske, niti za patriotizem kake druge buržoazije, tedaj smo začeli dobivati iz D. Z. v slovenski del dežele mesto gospodarskih organizacij, gospodarske trske najrazličnejših vrst.

Prvi udarec naši proletarski politiki sta nam zadala ravateljstvo in upravni odbor D. Z. s svojim idiotskim postopanjem proti kmetijski in vrtnarski zadrugi. Ali to stvar smo pripisovali še nerodnosti in nepoznanju razmer v naši deželi od strani rečenih faktorjev. Kmalu pa smo morali ugotoviti, da gre tu za smoteno nam protivno stremenje. Doznali smo, da se je formirala v vodstvu D. Z. po livornskem kongresu močna struja, ki je zahtevala, da prenehajo D. Z. z vsakim združniškim delom med slovenskim proletariatom in da se omeje samo na italijanski del prebivalstva. V Livornu se je postavilo skoro vse slovensko organizirano delavstvo na stran komunistov in tako si ni moglo socialistično vodstvo D. Z. ničesar več obetati iz tega dela dežele. Bolj je res, da so se začeli bati za svoje pozicije in ta bojazen je morala z vsakim dnem utrjevati tla struji, ki je zahtevala omejitve delovanja združenj na ozemlje kjer prebiva italijanski del proletariata.

Ta reč pa ni tako enostavna stvar in jo je bilo radi tega previdno in premeteno pripraviti.

Med tem ko se je vodstvo D. Z. izgovarjalo slovenskim sodrugom, češ, da D. Z. niso še zadostno organizirane, da bi mogle razširiti svoje

delo tudi v slovenskem delu pokrajine, je otvarjalo naprej luksurjozne razprodajalce v osrčju Trsta da tako privabi v zadrugo buržoazijo, ki naj bi paralizirala vpliv pravega delavstva v zadrugah. Istodobno pa so razvile D. Z. na drugi strani živahno trgovino s slovenskimi klerikalnimi in nacionalističnimi zadrugami ter jim pomagale na ta način na noge.

Socialistično vodstvo. Delavskih Zadrug se pa ni zadovoljilo s tem, da pomaga našim klerikalcem le na ta način na noge. Ono jim je počelo preskrbljevati tudi zadrugiška posojila. Dočim je to vodstvo n. pr. gonilo svojega slovenskega agrarnega tehnika v boj proti vrtnarski in kmetijski zadrugi v Trstu — za kar pa je bil ta seveda preobziren — ji je za hrbtno tega tajnika preskrbelo 250 tisoč lir posojila. V Vipavi se je osnovala iz naših pristašev zadruga in ko je začela posloovati, je posredovalo ravateljstvo agrarne sekcije vipavski klerikalni zadrugi za zadrugiško posojilo 200 tisoč lir. Tudi šentvitski klerikalni mlekarji se posredovalo za posojilo dočim se za druge zadruge, ki so bile pod našim vplivom to ravateljstvo ni zmenilo.

S to drugimi nepravilnostmi in škikanami se je počasi odšlo vse naše ljudstvo na umeten in neumen način od D. Z. in danes smo k sreči tako daleč, da vodstvo razpušča slovenski del agrarne sekcije češ, da je nastala v slovenskem delu pokrajine — taka situacija, ki ne dovoljuje več D. Z. da bi razvijale še nadalje svoje delovanje na tem ozemlju.

Da bi vodstvo pridobilo na času za korumpiranje razmer v slovenskem delu dežele in za dovršitev priprav za svoje načrte, zavlačuje kongres za 1. 1920. Kongres, ki bi se bil imel vršiti že v prvi polovici minolega aprila, še danes ni na vidiku in težko se bo vršil v januarju. Kako njim služi to zavlačevanje nam povesta dve skromni številki. 31. decembra 1919 so imeli D. Z. 37 tisoč članov, danes jih imajo 42 tisoč. Razlika znaša torej 5 tisoč članov, ki so skoro izključno buržoazija in njihovi simpatizanti.

Tako stoji torej stvari. Končno besedo o tem vprašanju bo imel kongres. D. Z. t. j. v njih organizirani proletariati Julijske Benečije. Mi se obracamo tu zlasti do naših italijanskih sodrugov od katerih se nadejamo, da bodo izvršili svojo dolžnost v tem, da uvedejo v D. Z. zopet nekdanje razmere; ker ako pojde tako naprej se bo lahko reklo, da je socialistično vodstvo D. Z. izročilo slovenski proletariati v Julijski Benečiji slovenskemu klerikalizmu in nacionalizmu.

Upamo, da nas italijanski sodrugi razumejo in, da ne ostane naš glas, glas vpjočega v puščavi.

Ivan Regent.

Starim naročnikom!

Posiljamo to številko „DELA“ kot zadnjo onim naročnikom, katerim je naročnina že davno potekla. Nadalje dobivajo list le oni naročniki, ki so plačali naročnino za čas po februarju t. l. Kdor je ni utegnil obnoviti, naj stori to čimprej, drugače mu se list ustavi. Naročnina je malenkostna; L 250 do konca tega leta. — Novim naročnikom pošljemo tudi stare številke od 8. novembra naprej.

Stari naročniki so naprošeni, da pri

obnovitvi naročnine, poleg polnega naslova navedejo tudi številko, pod katero so dobivali list, in ki je razvidna na gornjem desnem kotu tiskanega naslova. Tako prihranite upravništvu nepotrebno delo, ki nas ovira in je ponajveč brezuspešno v iskanju tozadevnih naslovov v naših imenikih. S tem nam pripomore tek odpravi eventualnih pomot, ki se tičejo razposiljanja „DELA“.

Upravništvo.

Delavske zadruge za Trst, Istro in Furlanijo

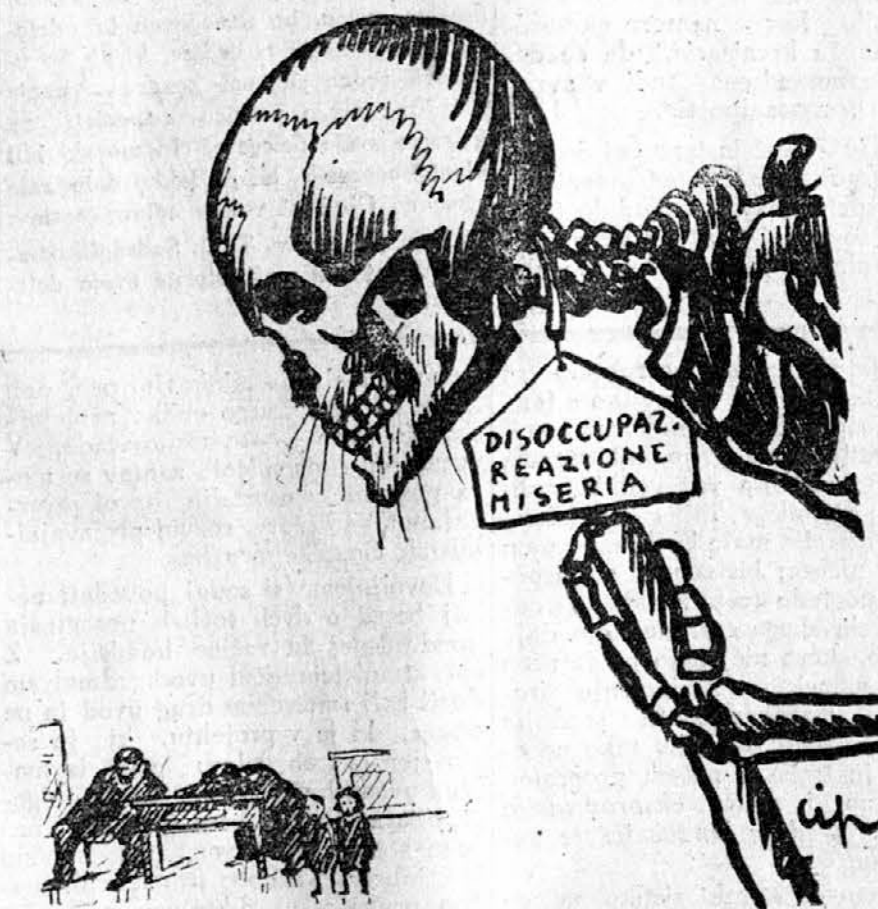
Mi smo molčali dokler smo mogli. Mogoče je, da smo molčali celo nekoliko predolgo, toda ravnali smo kakor ravnajo ljudje, ki jih v vsem njihovem dejanju in nehanju vodi eno samo načelo t. j.: korist proletariata. Danes je mera naše potrpežljivosti dopolnjena in moramo zato z iskreno besedo na dan, ker bi se sicer prav močno pregrešili zoper koristi proletariata v Julijski pokrajini.

Da bo livornski kongres, ki je razdvojil socialistično stranko na socialistično in komunistično, zanesel boj tudi v Delavske zadrge, smo vedeli in nas ta boj ni mogel torej iznenaditi. Od nekdaj smo stali na stališču, da ni nepolitичnega združništva nikjer na svetu. Da je bilo in, da je to naše stališče pravilno, nam potrjujejo obilna dejstva v zgodovini združništva vseh panog in vseh krajev in nam potrjuje tudi obnašanje naših socialističnih nasprotnikov. Na tretjem kongresu delegatov Delavskih zadrug za Trst, Istro in Furlanijo, je izrekel Valentin Pittoni sledeče krate besede: **Delavske zadrge so od rasek borbe za osvobodjenje delavcev in imajo torej posebne zakone po**

katerih uravnavajo svoje poslovanje in od teh zakonov ne moremo nikakor odstopiti. Ali mi smo pričakovali, da bo borba med nami in socialisti bolj poštena in bolj odkrita.

Socialistična stranka šteje v Julijski Benečiji težko 15% organizirane proletariata. Zato je bilo, se nam zdi, popolnoma prav ako smo pričakovali, da se bodo vodje Delavskih zadrug ravnali tako kakor to zahtevajo razmere in kakor bi se to spodobilo z ozirom na neznaatno frakcijo, ki jo tvorijo socialisti pri nas.

Zlasti smo pričakovali od njih nekoliko manj politične strasti in nekaj več razumevanja kar se tiče slovenskega dela prebivalstva v tej pokrajini. Delavska borba v slovenskem delu dežele je posebno težavna in ima svoj specifični značaj. Zato ima tudi združništvo kot odraslek borbe za osvobodjenje delavstva v slovenski krajini svoje posebno obelježje. Znano nam je, da je strokovnjak Delavskih zadrug za zadrugiško propagando na slovenskem ozemlju v nekoliko poročilih pojasnil vodstvu in upravnemu odboru to specifičnost



KAPITALIZEM POMENI:

Brezposelnost, reakcijo, bedo

Bratska sloga

Svi naši politični nam govore kako treba med ljudima da nastupi bratska sloga. To nam govore in klerikalci, preko svojih popova, in narodnjaci (fašisti) sviju jezika, preko svojih advokata, bankira, trgovca in svakovrsnih bogataša in lenčarja, in — to nam govore svi, koji hoče da im verujemo. A zašto nam oni to govore? To je prosto: govore nam o bratskoj slozi i ljubavi zato — što znaju da mučeniki radni narod očekuje kraj svojih muka baš u bratskoj slozi i ljubavi medju ljudima.

Sta znači to: sloga medju ljudima? I kako treba da žive ljudi, pa da žive kao složna braća? To nam je svima jasno. Treba svi da budemo valjani članovi ljudske družine, treba je da drugačija da volimo, da dozvolimo svakome čoveku da uljudno živi od svog rada, da pomazemo jedan drugoga, da se ne mrzimo, ne svadjamo i ne tvrimo medju sobom i — jednom rečju — da budemo prožeti međusobnom ljubavlju kao braća. Da. Svi mi to znamo i svi mi to želimo, ali nam ipak svaki dan pokazuje da medju nama nema te sloge. Pa kako je moguće da medju ljudima vlada mržnja — kad svi mi želimo slogu i ljubav? Kako je to moguće? pitate vi, radnici i seljaci, a ja ću odmah da vam rekнем: — nikako. Da su svi ljudi prožeti ljubavlju, sloga bi vladala medju nama. A kad medju ljudima nema sloge, ne može medju njima da je ljubav. — Pa onda neki od nas lažu, jer mi svi govorimo, da želimo slogu medju ljudima, — reći ćete vi, jest, neki od nas lažu. Zato ćemo razgledati, koji su to medju nama što lažu, koji to neče sloge medju ljudima i zašto je neče.

Drugovi, ne moram da vas uvjeravam o tome, da svi mi, radni narod sela i grada, koji stradamo i patimo se kroz ceo život zbog nepravde medju ljudima, — ne moram vas uvjeravati, da svi mi želimo ljubav, slogu i pravdu na zemlji. Svaki od nas oseća to u svojim žilama i mi znamo da radna sirotinja želi ljubav i slogu, a neče nepravde medju ljudima. Da je u svetu ljubavi, sloge i pravde, naš bi život bio radost, a ne bi bio pištanje u ropiskim mukama — kao što je sad.

A žele li popovi slogu medju ljudima? Žele li slogu njihova crna kompanija? Ili je žele kapitalisti (fabrikanti, bankiri, veleposjednici, veletrgovci itd.) i ostale sluge njihove? Žele li slogu medju ljudima sva ta buržoazija? Ako ih pitate, reći će vam: da. I, zbilja, oni žele slogu medju ljudima. To jest, oni žele da se ljudi ne svadjaju medju sobom, da ostanu mirni i da ne istražuju nikakve pravice. Ali zašto oni to žele? Zato što znaju da bi svako traženje pravde svršilo na njihovu štetu, zato što znaju da su njihovi poslovi nečisti. Dakle, u ime sloge i mira medju ljudima, oni nas pozivaju da ih smatramo za svoju braću po Hristu ili po jeziku i da ih ljubimo.

Pogledamo li, međutim, od čega oni žive, videćemo da žive od svega drugog, samo ne od svojga rada, — jer ništa komus ne rade. Sve što je za potrebu ljudsku stvaramo mi, radni narod, sirotinja. Svi oni ne rade ništa, što bi za sve nas bilo korisno. A kad pogledamo oko sebe, vidimo da radni narod jedva životari u bedi i nevolji, taj narod jedva da dobije koju mrvicu od svega, što je stvorio. A ona gospoština se kupi i grca u izobilju svega, što je najlepše; oni rasipaju ludo i besno plodove žuljeva i znoj našeg. — Je li vam jasno, drugovi, zašto nam popovi govore: „Ko tebe kamenom, ti njega hlebom“? U prvom redu, zato da ih u ime „bratske ljubavi“ ostavimo na miru, da im pustimo na volju, da nam i dalje kriv sisaju. A pored toga, time nam se rugaju, jer smo sve dosada bili toliko ljudi, pa smo zapravo obasipali lebom i svim drugim dobrima svu tu gospodu, koja nas je zato obdarila uvek kamenjem, bičem, zatvorom, gladju, golotinjom, ratom, vješalom i svim najgorim mukama, kakve ni sam arhida baš dajao u paklu ne može da izmisli. Jeste, drugovi radnici i seljaci, oni nam se rugaju, jer su sve dosada mogli da nas varaju.

Popovi su nam pripovedali i danas pripovedaju, kako su svi ljudi braća, pa treba da se ne mrze, — a bog je odredio da bude bogatih i siromašnih, da se jedni mltče za blagostanje drugih. Tako oni govore, samo da mi i od njih ne zatražimo korisnog rada i da ne zahtevamo da se pravdom daje i deli sve što je dobro na sve sve ljude koji rade. Oni se boje pravde i prave bratske sloge medju ljudima, jer sva ta buržoazija, i popovi i drugi bogataši, neče da rade, a hoće samo da uživaju. A kad bi medju ljudima zavladala ljubav i sloga, onda bi svi ljudi jednako uživali ono što se trudom stvori i svi bi ljudi jednako snosili tere, to jest svi bi bratski i složno radili.

Buržoazija neče s nama bratski da deli posao, a ni ona dobra, što se trudom stvore. Zato nastoji svim silama da nam odri oči zavezane i laska nam praznim rečima kao da smo joj prava braća, samo da je ostavimo u miru. A kad vidi, da nas nevolja otrezni i da mi više ne tražimo u bogu i u božjoj volji uzroke svojih bedi, već ih tražimo na zemlji medju ljudima, onda nam brzo sami pokazuju krivice, samo da nas zavedu. Kad se buržoazija našeg jezika i vere uplaši, da ćemo mi u njoj pronaći pravo zlotvora našeg, onda nam ukazuje na ljude, koji govore drugim jezikom, oni su svemu tu krivili! A radnom narodu u drugoj zemlji tako isto govori njegova buržoazija. I pored sveg toga, mi vidimo da sva buržoazija bez razlike vere i narodnosti živi kao pijavica na žilama radnog naroda celoga sveta.

Ali, mi ipak hoćemo ljubav i slogu medju ljudima, jer samo tako mogu da se dokanažu paklene muke naše. Zato moramo da se pitamo kako ćemo uspostaviti tu bratsku slogu medju ljudima. Hoćemo li da se zagrlimo sa popovima i drugom buržoazijom? — Ne. Što veći truh u gospodinu, tim posnija naša pacenta i tim veći naši žuljevi. Svako poboljšanje za nas zakida njihova nezaljubljanje za nas zakida njihova nezaljubljanje

žena prava. Sve što je dobro za radni narod rdjavo je za buržoaziju. Tu sloge ne može da bude, jer mi u ime sloge tražimo da svi ljudi rade korisne poslove i da se svajice potrebe podjednako podmiruju. Što je dobro lenčini bogatašu ne valja za radinog siromaka. Zla i mržnje će nestati i zavlađaće ljubav i sloga, kad nestane bogatih i siromašnih. Ali gospođa hoće i dalje na našim plećima da žive i silom oružanom, nas drži u ropstvu. To znači, drugovi, da baci gospodu iz sedla, pa onda, kad uzujemo vlast u naše ruke, da dopustimo samo onome da jede, koji radi. Tako će i gospođa izgledniti, naučide onda da rade i kad budu radili sa nama zajedno — onda ćemo svi biti braća. Onda neče jedan drugog izrabljivati, jer svesni radni narod toga neče dozvoliti.

Buržoazija se neče odreći svojih kolača, dokdug ne mora, makar mi svi od gladi da pomremo. Buržoazija isto tako neče da radi, dok god može bez rada da živi. Zato:

Pačenički i prevareni radni narode, ako hoćes slogu bratsku medju ljudima i ako hoćes da se oslobodis večnih muka, udruzi se u revolucionarnu komunističku stranku radnog naroda čitavog sveta, da oborimo gadnu buržoaziju!

Az-Buki.

Korupcija v Jugoslaviji

„Beogradski Dnevnik“ z dne 19. nov. je priobčil odprto pismo svojega ravnatelja na g. Radomira Pašića, belgradskega bankirja in sina ministrskega predsednika Nikole Pašića. Iz tega pisma je razvidno, da to kar počenja ta krvoseda jugoslovanskega naroda, se gabi očitno tudi najbolj gorečim zagovornikom sedanjega reakcionarnega režima. Ta dični sin svojega očeta uganja take lopovštine, za katere bi zaslužil vedesleleto ječo, ko bi se godile take reči kje drugje a ne v Jugoslaviji. Ali, ker je Jugoslavija zatočišče razbojnikov vseh vrst, kjer postanejo tatovi, goljufi in kvartopirci ministri, se radi tega ni treba bati g. Radi Pašića, da bi ga kdo poklical na odgovornost.

Pri našem dobesedno prevod tega pisma, ki dokazuje, da je g. Rado Pašić vreden sin svojega očeta. Pismo se glasi:

Gospod!

Od vaših škandalov, se ne more dalje živeti.

Izkoriščajoč upliv svojega očeta, zadajate vi trj devrzi udarec za udarcem. Ker ste po nasledstvu stokratni milijonar, ste v priložnosti, da postanete milijarder, ali za Boga gospod, na kakšen način?

Sporazumno z visokimi državnimi uradniki, uganjate proti državi take operacije, katere se lahko karakterizirajo kakor tatinke.

Ko sem se dvignil prvokrat proti vašemu početju, ste hoteli prikazati potom svojega časopisa, da sem napadel iz osebnih in strankarskih razlogov čast Pašićevega ina.

Naravno, da se vam ni to posrečilo; celi svet zna, da sem delar radi tega, ker uganjate grde reči, reči, katere jemljejo ugled Pašiću-državniku in državi, kateri stoji on na čelu.

Toda danes nisem edini, ki biča vaše nemoralno početje. Vaše mahinacije z živino, ki nam jo je dala Nemčija kot vojno odškodnino, je obsodila tudi „Politika“.

Gg. Slobodan Ribnikar, Jovan Tanošević in M. Milenović, niso ne politični ne osebni sovražniki vaše hiše; ali tudi oni so se skandalizirali nad vašim početjem.

Gospod, vprašajte kogar koli hočete vsak pošten meščan kipi od jeze napram vaši osebi.

V dobi, ko strada ubogo ljudstvo, odjemljate na desetine milijonov njegovega truda!

Medtem, ko z obupanjem gleda ljudstvo na jutranji dan, uganjate po beograskih gostlnih orgije, pijete in zlivate šampanjec.

Ko celi svet propada, se vi gostujete. Gospod, nikari si ne domisljate, da vam bomo zato, ker ste sin Pašića, gledali skozi prste. Mi smo g. Pašiću gledali dostikrat skozi prste, ali njemu smo smeli.

Poleg slabosti, on ima tudi vrline. Vi imate samo slabe lastnosti, mladi gospod Pašiću. Vi ste parazit, zelo nevaren parazit, parazit, ki zastruplja organizem cele države.

Mi vam dajmo tu ne trpimo; glejte da se čimprej preselite iz države. Jaz vas gospod zagotavljam, da če še nadalje ostanete v Beogradu, se bo zgodilo še vse mogoče.

Mene Tekel Fares.

Krstó Cicvarić.

Iz tega pisma, ki ga je spisal meščan po socialni poziciji in po mišljenju, je jasno razvidno, v kakšni meri se je razpasla korupcija v Jugoslaviji. Iz tega se vidi tudi, kdo izvaja teror med ljudstvom. Počeni od ministra Pašića preko njegovega sina, pa vse do zadnjega vladinega uradnika, vse to je korumpirano. Vsa gleda kako bo na najhitrejši način obogatel. To je edini cilj vseh bivših in sedanjih vladajočih državnikov. Beda, pomankanje in trpljenje ljudstva vse to je posledica te žalostne korupcije.

Zato tudi ni čudno če sabotira ljudstvo vse državne naprave, če se ne odzive pozivom na mobilizacijo, če se vpiša z orožjem proti nasilnim revkizicijam. Vse to še ni izpametovalo te parazite. Oni uganjajo še dalje lopovštine, katere mora plačati narod.

Ali prišel bo dan računa; priše! bo dan, ko bo enkrat za vselej obračunalo jugoslovansko ljudstvo z vsemi paraziti Pašićevega in Pribečevićevega kalibra. Tedaj bo konec lopovščinam, ki jih danes uganjajo. Tedaj se bo izpolnilo ljudsko maščevanje! Mene Tekel Fares.

Delavska zbornica v Trstu

De avci!

Ostra bitka, v katero je vrgel juljski proletarijat vse svoje sile, ni imela zadovoljivega izida. Koalicijski kapitalisti, meščanski stranki in državnih oblasti je mogla, uporabi jo vsa orožja, od laži krumirski do nasilja, naložili kovinarjem zanje plač, ki gotovo ne odgovarja gospodarskim zahtevam današnjega časa. Niti ti niso mogli upati, da bi v Rimu zaprli pogajanja imela mnogo bolj izid, kot ovirale jih ne bodo samo prizadete kapitalistične sile, ampak taiste politične sile ki so za časa gibanja preprečile vsak sporazum.

Da se vas porazi se je še enkrat zavrhlo bandero patriotizma, ki je pa še enkrat pokrila najumazanejšo kupčijo. In vi veste, ako je v zadnjem gibanju bil kak političen namen, zasledovali so ga vaši nasprotniki; oni so zavrgli vsak predlog, za časa stavke so odbili vsakršna pogajanja, odbili so posredovanje vlade in razsodbo ministra za delo, samo da razbijajo vaše organizacije. Oni so listi, ki so že trdili, da nočejo, v pogajanjih v Rimu, popustiti niti za milimeter, pa ne da rešijo industrijo, ampak iz očitne politične spekulacije!

Danes praznujete oni svojo zmago. Praznujete znižanje vaših mezd, zmanjšanje koščka kruha za vas in za vaše družine. Danes se gg. Kozulici pripravljajo, da potegnijo 15 odstotkov za vložene kapitalne pri "Tržaški paroplovni družbi", in vi se pripravljate da potegnite za 15 odstotkov znižanje mezd!

Naj le uživajo zmago! Včeraj so odkupili vlado in iztisnili iz nje, z grožnjami zapretili ladje, DVESTO milijonov, katere so določili k kupu okrvavljenega zlata, nekopičenega v železni blaginji. Danes so uspeli, da dobijo nova bogastva od dela in bede proletarcev. Zmaga je njih vredna.

Delavci!

Ne delajte pa, da bo dosežen glavni namen vaših delodajalcev. Delajte raje nato, da ostanete vaše organizacije močne po vašem soglašanju, po vaši solidarnosti. Nočemo danes preiskovati kaka je bila taktika Narodne zveze kovinarjev in splošne delavske zveze, ki sta se vedno branili, spojit razna proletarska gibanja, in sta rajši pustili delavske množice raznih pokrajin osamljene v neizogibnih spopadih s kapitalisti, niti nečemo preiskovati koliko je neudeležba nekaterih kategorij doprinesla k mučnemu porazu. Mi raje, opozarjamo vas, sodružki, na neizogibnost drugih bojev. Zglede kovinarskih industrijaalcev bodo gotovo sledili njih vredni tovariši in poskušili znižanja vaših plač bodo ojačeni v velikem obsegu.

Gospodarska škoda bo spremljana po politični reakciji, tudi po vzoru kovinarskih industrijaalcev, ki so odpustili na desetine delavcev, kljub točni obvezi, sprejeti od njih in od senatorja Mosconija, da ne bodo izvršili nobenih represalij.

Ekonomska kriza se bo poostрила. PLACATI JE TREBA VOJNE SKODE in kapitalistični razredi navenajo vse sile, da jih naloži delavskemu razredu, s poslabšanjem življenjskega načina.

TREBA JE VSPOSTAVITI ZGUBLJENA BOGASTVA in kapitalisti zahtevajo od proletariata več dela.

ZDALJSANJE URNIKA, ZNIZANJE PLAČ: to je geslo vseslovesne kapitalizma. A se ne boste mogli upirati, ako ne združite vse svoje moči, ako se ne obupno bojujete do dneva, v katerem postanele močici zmaga in osveta.

V odločilni zmagi za svoje osvobojeenje, proletarijat celega sveta ima zaupanje vase in za vse človeštvo.

IZVRŠEVALNI ODBOR.

12.) Odkodnina, določena v čl. 9. sporazuma od 11. majnika 1919. za dela izven podjetja se bo znižala pričenši s 1. januarja 1922, upoštevajoč kraj dela in uro prenehanja dela, po načinu, ki ga morete določiti zvezi do 31. decembra 1921.

13.) Od celokupnega zasluga bodisi na uro, bodisi na akord delavcev male pomorske in kovinarske industrije se bo jemalo 125%. Delavske plače ostanjo neizpremenjene. Način za uveljavljanje drugih elementov mezd se bo določil med obema organizacijama do 20. decembra 1921.

14.) Tudi delavstvo male industrije se bo smelo posluževati razprodajalnici pod istimi pogoji kakor delavstvo veleindustrije.

15.) Vsi delovni pogoji, ki niso izpremenjeni s pričujočim sporazumom, ostanjo neizpremenjeni.

16.) Da se olajša razmere brezposelnih kovinarjev, se določa, da bodo industrijaalci plačevali eno stotnik za vsako uro dela pod pogojem, da dajo delavske

skupine enak prispevek. Svote, ki se na tak način naberejo, se bodo razdeljevale kot podpore kvalificiranim in nekvalificiranim kovinarjem. Razdeljevanje teh podpor se poveri komisiji, sestavljeni iz treh zastopnikov, ki bodo imenovani od notranjih komisij z večino glasov v razmerju z zastopanimi delavskimi skupinami.

17.) Delalo se bo zopet vseh šest dni v tednu.

18.) Pričujoči sporazum stopi v veljavo z dnem 28. novembra 1921. in bo veljaven do 31. majnika 1922. ter se bo podaljševal ob sebi od meseca do meseca, ako ga ena ali druga stran ne odpove.

Rim, 3. decembra 1921.

Za združenje pomorskih, kovinarskih in železarskih industrijaalcev Juljske Benečije: Ernesto Cosulich, Sacerdoti, Casalini.

Za talijansko zvezo kovinarskih delavcev: Ernesto Radich, Bruno Buozzi, Antonio Lonzer.

Krivda oblasti

Moderna državna oblast ni nič drugega kot odbor za upravljanje skupnih interesov meščanskega razreda. Meščanske oblasti so kapitalistično orodje za potlačanje delavskega gibanja. Te temeljne resnice iz komunistične nauka smo že tolikokrat poudarjali, da morajo danes biti v zavesti slehernega proletarca. Toda proletarijat mora danes tudi vedeti, da se meščanska državna oblast v boju proti delavskemu razredu poslužuje vseh sredstev, samo da zavaruje kapitalistične interese.

V zadnji splošni stavki se je v Trstu ustvaril Odbor za civilno organizacijo. V tem odboru so sedeli industrijaalci, fašisti, klerikalci in zastopniki državne oblasti. Industrijaalci, k so hoteli kovinarjem na vsak način odtrgati 15% od njih navadne plače (kar so končno tudi dosegli) so zložili ta odbor z denarjem, fašisti so proti plačilu seveda — postavili odboru v službo svoje bojne oddelke, oblasti pa so dali odboru popolnoma proste roke.

Me ne bomo ugibali: ali so se oblasti poslužile fašistov, ali so fašisti pritegnili nase oblasti. M vemo da so se oblasti postavile na stran Odbora za civilno organizacijo in so zato sodelovale za vsa nasilstva proti stavkoječim delavcem. Naznanjemo proletariatu krivdo oblasti na vseh zločinih, prestopkih proti osebni svobodi, aretacija delavstva itd. Ker Odbor za civilno organizacijo je isti, ki je organiziral gonjo proti delavstvu, ki je dosegla višek v umoru tiskarja Millerja.

Fašistovsko postopanje proti delavstvu v zadnji stavki ni ničesar novega. Fašizem je šel — kakor zmeraj v odločilnih trenutkih v delavskem gibanju — do skrajnih posledic in iztopil iz okvirja nacionalno-reformističnih ideologij v katerih se giblje v normalnem stanju razrednih odnosov. Kakor po vseh mestih in vaseh Italije si je fašizem tudi v Trstu pokazal kot najreakcionarnejša struja, ki uvaža v razredu do bodesedno najbolj srednjeveške bojne metode.

Za časa stavke so oblasti izvršile neštevilna popolnoma neupravičenih aretacij. Povod: je znan strah pred upornimi elementi. Aretirani so bili delavci, ki so imeli pri sebi kako orožje, da bi se mogli ubraniti napadov bele garde, pred katerimi niso nikdar varni, drugi so bili zaprti zato, ker so se zdeli državnim dektivom sumljivi, tretji le zato ker so bili slabo oblečeni. Ali vedo pa

naši čitatelji, da je bil neki mladi delavec aretiran le zato, ker je rekel, da je iz Nabrežine? To se je tudi zgodilo. Ko so na en dan stavke karabinjerji, kr. stražniki in vojniki, cela garda pod poveljstvom nekega policijskega komisarja, obkrožili Tržaško Delavsko zbornico so vrpali vsakega delavca, ki je prišel iz zbornice odkod da je. Kdor je rekel, da je iz Trsta, je bil izpuščen. Neki mladi delavec pa, ki je povedal da je iz Nabrežine je bil aretiran in par minut zatem odpeljan v zapore. — Delavcem iz tržaške okolice in bližnjih krajev, ki prihajajo po opravku v Tržaško Delavsko zbornico svetujemo, da naj nikdar ne povedo vladnim biričem, odkod so doma, ako nočejo biti aretirani!

Preko obdolževanja oblasti njenih krivd, gre danes naša beseda. Na tem mestu pozivamo proletarijat na deželi, da se bolje pripravi na delavska gibanja. V vsaki splošni stavki naj delavske organizacije t. i. strokovne sekcije v spoizumu s Komunističnimi sekcijami, zlasti boli industrijskih krajev, ustanovijo Stavkovni odbor, ki se podredi Direktoriju stavke v Trstu. Z njim so podeljeni Strokovni odbori v zvezi in izvršujejo vse njegove odredbe.

Stavkovni odbori skrbijo, da se ne dela v nobeni delavnici, v nobenem podjetju na deželi.

V vsaki bodoči splošni stavki se mora zaustaviti ves dovoz živil v mesta. Preprečiti se mora, z lepa ali z grda, da se za časa stavke donajajo mestnim pijavkam živila z dežele.

Trgovine, gostilne, uradi morajo biti v stavki zaprti. Kmečkemu ljudstvu se mora dopovedati, da je od izida delavskega boja odvisen tudi njegov obstanek. Prepričati se ga mora o nujni potrebnosti proletarskega boja, kateremu se morajo podrediti vsakdanji interesi. — Srednje kmete se mora napraviti neškodljive. Proti veleposelnikom se nastopa, kakor nastopa mestni delavci proti industrijaalcem.

V splošni delavski stavki poizkušajo podeljeni komunistični proletarijat svoje sile in svoj pliv na mase. Čim bolj je v stanu držati v oblasti javno življenje v trgih in vaseh, tem bližje smo zmagi komunistične revolucije. Vsaka pridobljena postojanka je garancija za uspešnejši izid proletarskih bojev.

Ako bi se pri eventualni gradbi uporabljali organizirani domači delavci in ne tuji krumirji, bi ne bilo slabo.

Gradba ceste Trst-Tržič in tramvajske črte Trst-Griljan

Generalni civilni komisariat objavlja:

«Obveščeni smo, da je osrednja vlada sprejela predloge generalnega civilnega komisarja in odobrila načrt za istočasno gradbo obrežne ceste Trst-Tržič ter za tramvajsko črto Trst-Griljan s skupnimi stroški v znesku L. 12.400.000.

Dražbo za oddajo del se bo kmalu razglasilo, ker je namerna generalnega civilnega komisarja, da se dela začnejo nemudoma tudi v svrhu omiljenja brezposelnosti.

Cesta Trst-Tržič in tramvaj do Griljana se gradi že kakih trideset let. Morda pridemo sedaj vendar do tega. Ali je pa to zopet pesek v oči prebivalcem Jul. Benečije in brezposelnim masi?

4) Propriacija življenskih potrebščin pri veliki buržoaziji, ker vsopredno s tem, da ohranjuje delovno moč, tudi uničuje veliko buržoazijo kot razred, razbijamo razredno vez velikih političnih nasprotnikov in sovražnikov.

Ekspropriacija male buržoazije nam pa ne da ničesar bistvenega v gospodarskem pogledu (celo s stališča podpiranja delavskega razreda nam daje zelo malo, skoro nič) zato pa je njen politični učinek — razjarjenje širokih plasti meščanstva in srednjih kmetov, — tako škodljiv, tako nečeden, da je treba v našem programu kategorično izjaviti: **ekspropriacija majhne in srednje buržoazije je nedopustljiva.**

Evo osnovno karakteristiko našega novega programa. Po eni strani se razlikuje po svoji obliki, a po drugi — tudi po vsebini kot program proletarske diktature. Po svoji vsebini se mora držati v prvi vrsti analize imperialistične dobe. Odpravlja delitve

na maksimalni in minimalni program. Mora dati konkretno obliko proletarske diktature — sovjetsko vlado. V vprašanju ekonomičnih zahtev se mora postaviti v ospredje razvoj proizvodnih sil države, razvoj proizvodnih sil človeške družbe.

Dovoljujemo si sedaj povedati nekaj besed o dveh točkah nesoglasja med menoj in večino komisije. Z ene strani teoretični uvod. Smatram dosti bolj smoteren drug uvod in onega, ki je v projektu, ki je se stavljen iz treh delov: prvič iz malega uvoda h uvodu, potem iz dolgega citata (§ 4) iz našega starega programa, in končno iz analize nove dobe in osnovnih nalog proletarske diktature v Rusiji. Meni se zdi, da bi morali, na mesto tega, iz treh poddelkov zloženca, dela, podati skrócen karakteristiko nove dobe, izločiti popolnoma citat iz starega programa, a mesto tega podati z večjimi podobnostmi analizo

Domače vesti.

Odmeyi Dela

V kratkem času novega življenja je Delo vzbudilo pozornost pri vseh zavednih delavcih in kmetih. Navdušenje za list je velika, navdušenje ni bilo še za noben slovenski delavski list. Za narodno-meščansko časopisje se slovenski moderni proletarijat ni mogel nikdar navduševati, kakor tudi drugi sloj ne. Ako izvzamemo prve liste, ki so govorili ljudstvu v njegovem domačem jeziku, je Delo edini primer lista v slov. žurnalistiki, ki je našel toliko odmeva. Pričajo nam to nestrni prisrčni pozdravi Delu iz vseh trgov in vasi Juljske Benečije.

Delo je vzbudilo zanimanje tudi pri naših nasprotnikih. Gotovo bo zanimalo naše čitatelje in prijatelje, kaj piše o Delu «Popolo di Trieste» glasilo tržaških fašistov, naših skrajnih odkritih nasprotnikov. Objavljamo njegove besede zgolj v informacijo naših čitateljev. «Popolo di Trieste» piše v nekem članku, med drugimi prijetnosti in neprijetnosti za naš list, sledeče:

«Ampak gorje za te... dostojne liste (Edinost, Pučki prijatelj, Goriska straza) je, da v Trstu, prav v središču jugoslovanskega gibanja v Jul. Benečiji, kjer prebivajo slovenski in hrvaški poglavarji in poslanci, ravno tu se tiška, v njih nesrečo, list v njih jeziku, po vsebini in obliki različen od vseh drugih, ki z večjim ali z manjšim soglasjem vlade, vzemirajo to našo deželo. Resnično, da ta list, ki je pred tedni zopet zagledal luč sveta pod prejšnjim naslovom, t. j. «Delo», izjava pri nas stud in nevoljo ga brati (Vam verjemol — Ured Dela), ali, kljub temu, je on tuš za svoje sobrate nacionaliste in nas večkrat bolje podučil, kakor ti-le o resničnih političnih, finančnih in gospodarskih razmerah naše sosedne države in o radostih, ki razveseljujejo njen državni sestav. «Popolo di Trieste» imenuje Delo najbolj informiran list o jugoslovanskih notranjih zadevah.

Delo je dobilo že veliko izrazov priznanja. Ne samo od sodrugov.

Bratsko glasilo «Il Lavoratore» je naznanilo v treh številkah ponovno izhajanje Dela. Omenja pohvalno njegovo vsebino in stavlja italijanskim sodrugom v dolžnost, da razširjajo Delo. (Menda se godi privrkat, da ital. list, bodisi somišljeniški ali nasprotniški, poziva svoje prijatelje, da skrbijo tudi za življenje in prospeh slov. lista. Evo vam znaka resnične internacionalnosti!)

«Il Lavoratore» piše med drugim: «Na vsak znak življenja Komunistične stranke, skripajo nasprotniki z zobni in grozijo: storimo, da bodo imeli vedno več povoda jeziti se. To bo služilo tudi v naše veselje.»

Naši domači nasprotniki so si zabili v bučo, da je Delo glasilo uredništva Dela. Opozarjamo te kavalirje samo na podnaslov Dela in nato, da stoji pod rdečim praporjem Komunistične stranke vse zavedni proletarijat Juljske Benečije in da večina slovenskega delavskega naroda zasleduje s simpatijo naše boje. Med nami in vami so nepremostljiva nasprotja, ki se ne dajo izravnati s — polemikami. Pričajo nam to tudi pisma, ki jih dobivamo od naših dopisnikov in zaupnikov. Dopisniki nas strogo povprašujejo, zakaj ne primemo tega «mascalzonov» (to se pravi mlo povedano: potepuhov-jugoslovanskih nacionalistov); zaupniki pravijo, da se člani organizacij pritožujejo, ker Delo ne napada dovolj ostro vas, kavalirji.

Kljub temu, da je bil komunistični proletarijat devet mesecev brez glasila (in morda ravno raditega?) si je napravil jasno sodbo o svojih nasprotnikih. Potegnil je ostro črto med izkoriščevalci in izkoriščanci.

Prvi odmevi Dela nam pravijo, da bo slovenski komunistični proletarijat kmalu popolnoma na naši poti ter da bo potegnili za sabo večino delavskega naroda. Naša je trdnjava pot, ki vede v trajni o-samljenosti od nasprotnikov razrednega boja v gotovo zmago proletarske revolucije.

Spomin na Cankarja

Komunistični proletarijat slavi te dni spomin na onega, ki je izšel iz slovenskega naroda, živel in trpel pa za vse narode; spomin na Ivana Cankarja. Ivan Cankar je umrl dne 11. decembra 1918. Umrl je na pragu narodne svobode. Da bi žele nadalje, bi se njegovo srce napnilo še z večjo bridkosti in gnjevom. Ne bi šel nazaj kakor njegovi sovratniki iz socialne demokracije (social-renegeti Ethin Kristan, J. S. Machar in dr.), ki mu seveda ne segajo niti do gležnjev; Cankar bi šel z revolucionarnim proletariatom.

Ivan Cankar je največji slovenski pisatelj. Pisatelj posebnega sloga in novih obzorij. Podaril je narodu nad 30 knjig, kolikor ni še nič pred njim. Te knjige so glasila same bolesti in slabosti človeka. Neutlesljivega hrepenenja, ki gre vedno višje, kakor se more spoprijeti. Ker so žele človeka večje, kakor so njegove sile in gredo čez prostor in čas. Cankar je slovenski glasnik bede in razočarenj človeka.

ravno najnovejše faze kapitalizma t. i. imperialistične dobe. In analiza te faze je neobhodno potrebna ne samo v početku njenega razvoja, ampak tudi v njenem razpadu. T. j. se ne da izogniti analizi razpada kapitalistične družbe in početka proletarske revolucije.

Ugovori proti takemu uvodu so bazirani na dveh osnovnih argumentih. Po eni strani na tem, da čistega finančnega kapitalizma nimamo, po drugi strani na tem, da nam je neobhodno potrebno ohraniti prehodno vez s staro epoho. Res je, da «čistega» finančnega kapitalizma nikjer ni, vendar to nam nikakor ne brani prenesti središče teže na karakteristično epoko finančnega kapitalizma in vzdržati to povsod. Ko se je podajala v starem programu analiza kapitalističnega sistema, nismo imeli v nobeni deželi (še najmanj pri nas v Rusiji) čistega kapitalizma. Pri nas v Rusiji se je obra-

Proletariat Juljske Benečije se oddoljuje spominu na Ivana Cankarja s prevodom njegove pretrpne povesti o Krizeži poti in osveti Hlapca Jerneja. Prevod, katerega je oskrbel eden naših delavcev, izide v nedolgi bodočnosti.

Nam ni moglo privedi posebnega slavlja ob tretji obletnici Cankarjeve smrti. Zato želimo, da bodi komunistični proletarijat zastopan na slavnosti katere priredi pripravljalni odbor kulturnega društva v Skednju. Pozivamo, delavce iz mesta in okolice, da se po možnosti udeležijo teh prireditve.

Na drugem mestu objavljamo prvi odlomek Cankarjevih Dunajskih večerov iz zbirke pesmi «Erotika» ter sliko «Gospod stotnik» iz ene njegovih zadnjih knjig «Podobe iz sanj».

Za našo dečo. «Pučki prijatelj» donša pismo Malog Prečica Vicku u Beograd, u kojem piše Mali Perić: «Posle večere dodje više puta k nama i barba Zvanic. On se je pred malo vremena vratio iz Rusije, pa nam mnogo pripoveda o onoj velikoj slovenskoj zemlji. Bože, kako mora da je velika Barba Zvanic veli, da je najmanja ruska gubernija veća od čitave Italije. I još nam je rekao: Slušajte, što vam ja govorim! Ne će proći ni deset meseci i vi ćete čuti, da su se u Rusiji dogodile stvari, od kojih će se začuditi celi svet. Ne verujte, rekao nam je barba Zvanic, ne verujte sve, što se pripoveda o Rusiji. Dogodilo se je i tamo strašnih stvari, a gde ih se nije dogodilo? I što je ovo, što se kod nas događa? Ovde ubijen čovek, onde zapaljena kuća ili staja, pa bombe, granate, dinamit i sve tako? Ima toga svaki dan i u nas, pa nije čudo, što je toga bilo i u Rusiji. Ali sad je u Rusiji mir, onamo se sav narod pripravlja, da onu zemlju digne tako visoko, da će celi svet morati da pleše onako, kako bude ona pevala. I pravo je tako, jer je Rusija jedan veliki svet. Veliki slovenski svet. — Tako govori barba Zvanic, a mi ga svi radi slušamo. » P. P. ni mogao doneti lepšeg poklona našoj deči za sv. Nikolu — ako je to učinio sa srcem.

Cankarjeva dneva v Skednju. Dne 17. in 18. decembra (v soboto in v nedeljo) priredi pripravljalni odbor kulturnega društva Cankarjeva večera v Skednju. Prvi dan na programu korolni zbori, solo petje, elegične skladbe za klavir in recitacije iz Cankarjevih del. Ta del programa je prevzel g. Milan Skrbinskec, igralec in režiser mariborskega gledališča, ki bo recitiral iz «Erotike». «Zgodbi iz Dol. šentflorjanske». «Mimo življenja» in «Mojeja življenja» in iz Lenarta. — Naslednji dan se bo proslavil Cankarjev spomin z najkrajšo njegovo dramo, s «Kraljem na Betajnovi». Tu bomo imeli priliko videti g. Skrbinskega v eni najslabših njegovih ulog, v ulogi kantarja, kralja na Betajnovi. Zupnika igra naš dobi znanec s tržaškega odela, Marij Šola. Tudi vse ostale vloge so v dobrih rokah. Čisti dobiček obeh večerov je določen za Cankarjev spomenik.

V pomoč stradalajočim v Rusiji je daroval Gradisce nad Prvačino L 8340.

Rdeči utrinki

Psi in puški umirajoče meščanstva sepačajo malomeščanske demokracije nas morejo obsuti s prokletstvi, z nesramnostmi in sramotljenjem zbog nevspehov in zmot, ki so se pokazali v sovjetski uredbi. Mi ne pozabljamo niti za trenutke, da smo dejansko imeli mnogov neuspehov ter da smo napravili mnogo zmot. Kako bi se moglo izvršiti popolnoma novo stvar v svetovni zgodovini, kako bi bilo ustvarjenje še nikdar obstoječega tipa državne uredbe brez neuspehov in zmot? Mi bomo neutrudljivo delali, da popravimo svoje neuspehe in svoje zmotne ter da zboljšamo uporabo sovjetskih načelnih točk. S vsa pravico pa smo lahko ponosni, da je nas zadelo sreča pričeti zgradbo sovjetske države in stem začeti novo dobo v svetovni zgodovini, dobo vladanja novega razreda, v vseh kapitalističnih državah tlačenegega razreda, novega razreda, ki po imperialističnih vojnah se povsod blizu novemu življenju, o zmagi nad meščanstvom, osvoboditvi človeštva od kapitalističnega jarma.

(Lenin ob IV. obletnici ruske proletarske revolucije.)

Ako zmagata proletarijat šele potem, ko bo kapitalizem razvil že do stopnje, v kateri bo mogel v opico brez možgan spreverjeni gospod kapitalist enostavno s pritiskom na gumb ukazovati milijonom delavcev, ponižanih v sužnje, bi se naravno temu proletariatu najljubejše obnelo, zapoditi človeka — opico kapitalista proč od tipke centralnega aparata in mu razbiti črepanjo. Ampak proletarijat bi moral to olajšanje svojega dela poplačati s vsem trpljenjem, katerega mu bi prinesel posel neškodljivega gledalca, torej posel nepristranskega opazovalca kapitalizma, kateri slednji mehanizmo mori milijone sužnjev.

(Bernard Shaw, angleški moderni dramatik, ki ni komunist.)

Izredna naročnina od 31. decembra:

L 2'50

Novim naročnikom pošljemo tudi stare številke.

N. M. BUHARIN:

Program Komunistične stranke

(Govor o strankinem programu na VIII. vsruskem zboru Komunistične stranke Rusije od 18.—23. marca 1919. I.)

Seveda, tovariši, vsak zna, da v pogojih ogromnega razvala, ki je prišel nad nas in ki se kaže kot neizogibna posledica imperialistične vojne, take vrste ekspropriacije ne more biti čezmerno močno sredstvo. Ampak nam je treba izrabiti vsako možnost, da vsaj nekoliko olahčamo trpljenje delavskega razreda. Pri tem ne smemo zamemarjati in zavreči niti majhnih stvari. Neumno bi bilo, če bi stranka delavskega razreda ne napravila tega, kar je naredila v tej zadevi. To točko je mogoče označiti na sledeči način. Res je, da si stavi stranka oro-

letariata kot glavno nalogo organizacijo proizvodstva na podlagi nadaljnega razvoja proizvodnih sil. Res je, da mora postaviti kot temeljno točko ravno: razvoj proizvodnih sil. Ampak res je tudi, da s stališča razvoja samega proizvodnih sil, in s stališča ohranitve osnovne proizvodne sile, delavskega razreda, smo morali in smo posegli po življenskih potrebščinah velike buržoazije.

Moram pa tu — v oklepaju — omeniti da te ekspropriacije ne smemo uporabiti napram maj buržoaziji. Popolnoma postavna in v redu je eks-

Učiteljska strokovna zveza in naloge njenih komunističnih članov

Z letošnjim zborovanjem »Učiteljske zveze« v Vipavi stopa učiteljsko gibanje na Primorskem v novo fazo. Razprave na tem zborovanju in članki, ki mu sledijo, nam odkrivajo tisto karakteristično sliko, ki nam jo nudi vse svetovno stroko no gibanje sploh. Svetovna ekonomska kriza je porušila fundament vsej starši komodni strokovni korporativnosti, ki je živel več ali manj od poetičnih fraz, okrašenih zastav in paradnih krojev in zahteva danes od njih svoj historični tribut. Megleni pojmi poetičnega bratstva in kolegijskega nad vse, se razblinjajo v prazni nič, in hoče ali ne hoče, pod nogami lačnih kruhorcev ostaja trda realnost socialnega vprašanja: kako zavejati svoj vsakdanji kruh?

Vsakdanji kruh pa se ne da danes več zavejati pod zastavami, kjer se rabijo papirne čake in puške iz lesa, temveč samo še v pravem krvnem boju. Svet se je razdelil v dva tabora: v enega, ki kruha ne da in v enega, ki ga hoče s silo vzeti. Vsak zemljan se mora danes odločiti, da se pridruži enemu teh tabarov, ker na sredi ni nič. Samo dve poti sta tu — in za eno se je treba odločiti.

In tako stopajo tudi v učiteljskem strokovnem društvu možje na dan, ki zahtevajo stroge orientacije. Na levo ali na desno, toda proč s starimi, nesodobnimi korporativizmom! Njihova vprašanja so jasna: »Ali smo kot delavska kategorija politično zreli ali nismo? Zveza — strokovna organizacija, ali literarna korporacija?»

S temi vprašanji se-le stopa učiteljska kategorija na gospodarsko-politično areno. Do tu smo politično in sploh še ni eksistirala. Pojavljala se je do tu samo kot plaha dekla slovenske liberalne ali klerikalne kapitalistične gospode. Mi proletarci čutimo bistro velik pomen tega gibanja za nas in zato ne moremo biti ravnodušni nasproti njegovemu poteku. Nasprotno lastimo si pravico, da ga pomagamo diskurirati in da ga osvetlimo z našo lučjo. Našim sodrugom v učiteljskih vrstah naj bo ta diskusija v podporo, drugim, zlasti mlajšim pa v pouk.

Stavimo si torej vprašanje, kakor so si ga postavili učitelji sami: — Ali je slovensko učiteljstvo politično zrelo? Gladko: Ni.

Kje so dokazi njegove nezrelosti? Prvi dokaz je ta, da se učiteljstvo še-le danes vprašuje, da-li naj bo »Učiteljska zveza« njegova strokovna ali literarno-znanstvena organizacija. Solariji, ki so izšli večerj iz ljudske šole in vstopili kot obrtni vajenci v delavnice, si danes ne bi stvili več takega vprašanja glede svoje kategorije.

Drugi dokaz pa je ta, da g. Ferdinand Kleinmayer po znani svoji izjavi še vedno klobasari v »Učiteljskem listu«. To ni drugače mogoče, kakor da so slovenski učitelji po svoji ogromni večini Ferdinand Kleinmayerji.

Torej strokovna zveza ali literarno-znanstveno društvo?

Gospodje, je res, vsakemu izmed vas je odprta pot do nadzorniškega mesta in za obložen mizo političnega komisarja, toda ne vsem. In ker mora ogromna množina učiteljske duševno in materialno stradati, potem mi ostane samo še ena pot v obrambo njegovih najskromnejših pravic: upor. Za to pa je treba trdne strokovne zveze!

»Upor« je strašna beseda in, poznajoč vas, vem da vam bo zaprla sapo, toda ravno tako je, kakor sem napisal. Dokler boste Ferdinand Kleinmayerji, vas ne čaka drugo življenje kakor ono, ki ste ga živeli pod »presvetlim cesarjem Francem Jožefom, prečastim knezokomom Antonom Bonaventuro, velmožnim gospodom deželnim glavarjem dr. Sustersičem, blagorodnim gospodom Ivanom Tavčarjem itd.

Vaš ideator pravi, da ne smete biti Martini Kačurji, temveč kovači Damjani; toda on je mimogrede pozabil, da je Cankar napisal tudi »Hlapce«, na katerih pot vas hoče za vsako ceno povleči s seboj.

Pa tudi strokovna zveza ne bo zadost!

Zakaj? Mislite si, da vam je buržuazna država napravila največjo krivico, ki se vam more pripetiti. Kako se boste uprli proti tej krivici? Ali boste apelirali na »Zvezo naro-

dov?« Ali boste ponižno umirali, zapoječ »v božjo milost in božjo pomoč?« Ali boste postali vsi državni solski nadzorniki?

Ne, vi boste štrajkali! Toda oni, ki vas bodo potisnili v štrajk, si ničesar bolj ne žele, kakor da zapustite šole! Komu bo škodilo, ako bodo slovanske šole zaprte? No, vam bo pa pomagal g. poslanec Šček!

Od marca meseca lanskega leta se širi po vsem svetu strašna gospodarska kriza. Delavstvo ve, da je ne bo več mogoče zavlati pred definitivnim krakom kapitalističnega gospodarstva in zato se mrzličavo organizira in oborožuje za poslednji srditi boj. In vi hodite slepi in gluhi mimo tega pripravljanja in mislite na literaturo in znanstvo! Srečni ljudje!

Ne bodite torej smešni, gospodje! In cilji te zveze? Kruh, revolucija in nova kultura! Kruh takoj, ker se ne da delati in misliti brez jela. Revolucija potem, ker mora odstraniti gnjilobo in sedanje družbe, ker mora odpraviti sistem, v katerem se ne da več živeti. In še-le po revoluciji je mogoče novo kulturno življenje.

Ne bojte se, jaz vas, kot celoto, ne gonim v revolucijo! To iz enostavnega razloga, ker za to niste sposobni. Tam bi vi delali konfuzijo. Ta mi je treba izvežbanih in discipliniranih. Toda pripravite se vsaj toliko zanj, da boste po njej še uporabljivi za kako stvar! To ne bo tak prehod, kakoršen je bil iz jarma avstrijske buržoazije v jarm italijanske, ali izpod Tavčarjevega režima v Sustersičevega. Svetovna revolucija vas lahko pusti popolnoma na cesti. Iz sovske Rusije nam javlja, da je velika večina prejšnjega učiteljskega nesposobna za sedanjo metodiko vzgoje.

In bodočnost bi pravzaprav morala biti vaša doba, zakaj zgodovina šole in učiteljstva je sledeča:

V fevdalni dobi ste bili mežnarji in doslušene sarže. Gospodarstvo te dobe ni rabilo bolj nabranih delavcev. Ni torej to vaša sramota, ampak materialen fakt.

Kapitalizem je rabil kvalificiranega delavca in birokracijo, zato je dal ljudstvu toliko in samo toliko naobraz, kolikor je služila njegovim gospodarskim potrebam.

V komunizmu odpadejo privatni gospodarski interesi in solstvo vzame v roke delavski razred, ki noče kopati iz njega nikakega materialnega profita. Razred, ki ve, da se bo vzdržal na površju in organiziral življenje po svojem vzoru samo, ako da šoli neomejen razmah. Naš cilj je torej samo še kultura in vse drugo je važno samo toliko, kolikor služi njej.

Vaša pot je torej jasna začrtana.

Toda mi nismo toliko naivni, da bi hoteli z enim člankom prepričati o tej dobri stvari vse slovensko učiteljstvo na Primorskem in v ta greh padajo naši komunistični mlajši učitelji.

Kaj je danes njihova naloga v »Učiteljski zvezi«? Predvsem napraviti iz komunistične frakcije mladih učiteljev »komunistično skupino« v Zvezi sami. Napačna je bila taktika sodr. Hreščaka, ki je hotel dati že sedaj zvezi nekak program. Nasprotniki ga opravičeno izprašujejo, kak naj bi bil ta program, da-li socialističen, narodno-socialističen, klerikalno-socialističen itd.

V društvu, kjer se komunist ne upa niti rabiti besede »komunist« in rabi mesto nje prikrito »socialist«, se ne da postaviti programa, ki bi bil kaj prida za nas. Toda komunistična skupina v zvezi si lahko postavi svoj program z ozirom na učiteljska vprašanja. S tem programom mora potem vleči ta skupina vso zvezo skupno za seboj. V ta namen mora spravljati na dan taka vprašanja, tako važne gospodarske in kulturne prirode, da si bo pridobil srca vseh poštenih mladih učitelj. Masa bo rasla in še-le ko bo v Zvezi več. kom. ali vsaj kom. simpatizantov, bo lahko dobila zveza tudi svoj program, ki ne sme biti nič drugega, kakor program rdečih sindikatov.

To je taktika Komunistične internacionale in sodrug komunisti so obvezani — ne samo moralno, nego pod kaznijo izključitve iz stranke — da se te taktike tudi držijo. Mi nočemo rušiti strokovnih zvez, temveč se ho-

čemo uveljavljati v njih. In to ne s silo naših abstraktnih idej, nego s silo našega gospodarskega boja. In naši uspehi do sedaj so sijajni! Od januarja meseca dalje smo pridobili že toliko zvez, da imamo v Delavski zbornici v Trstu že ogromno večino.

Torej manj nervoznosti, več jasnosti in vztrajnega dela ter ne opzabimo, da je usoda starih, da odmrjujejo in mladim dolžnost, da ustvarjajo nov svet.

Ing. G. Gustinčič.

Smernice učiteljem

Komunistični list, kakor je »Delo«, ki daje prostora člankom o učiteljski organizaciji, ne sme opustiti prilike, da tudi v tem vprašanju poudari na kratko toda v ostrih črtah črtah, poglavitne komunistične smernice.

Tri so smernice, po katerih bi se morala ravnati učiteljska organizacija kot strokovna organizacija umstvenih delavcev. Te smernice izhajajo iz samih temeljev marxistične doktrine in so prvi rezultat materialističnega raziskavanja družabnega razvoja. Spopolnjene so po naukih, ki jih je črpal proletarijat iz polstolnega revolucionarnega gibanja.

1. **razredni boj proletariata:** Med učitelji in njih delodajalcem (v tem slučaju: državo, občino) more obstojati le en odnosaj. To je odnosaj razrednega boja, neizprosnega boja do skrajnih posledic: stavke, pasivne resistence, upora. Priznanje potrebe proletarske revolucije, ki edina more urediti »plemenitejšo in vzvišenejšo« odnose do države, do naroda vzgojnih metod itd.

2. **mednarodna organizacija:** Proti delodajalcem se morajo učitelji mednarodno organizirati, ker tudi kapitalisti so mednarodno organizirani. (Država, občina so le kapitalistični stroj za izkoriščanje delavskih slojev, zlasti nezavladnih).

3. **enotna fronta, diktatura proletariata:** Medtem, ko mora prvi dve smernici priznati vsak proletarec, brez razlike političnega naziranja, ako hoče vstopiti v mednarodno razredno bojno organizacijo, se tretje smernice držijo vsaj do danes le komunistični proletarci. Pomeni: Vzdržati enotnost strokovne organizacije, v kateri se manjšina pokori večini. Komunisti sodelujejo v posvetovalnih organih strokovne organizacije četudi so v manjšini, v izvrševalnih organih le kot absolutna večina. Te taktike se komunisti držijo zaenkrat v Italijanski splošni delavski zvezi, v svrhu prodiranja med maso.

4. **po teh smernicah postaviti vprašanje:** Kaj je Zveza slovenskih učiteljskih društev v Jul. Benečiji pomeni dobiti odgovor: Ničesar drugega ni in tudi ni bila kot kako navadno poklicno društvo, kakor jih imamo na ducate: Društvo slovenskih profesorjev, Dr. slov. pravnikov, zdravnikov itd. Drugo je gola domisljaja nekaterih članov učiteljske zveze.

Kaj pa bi morala biti Zveza slovenskih učiteljskih društev? Kot taka mora postati kvečjemu gmožna in duhovna pripravljavnica svojih članov za vstop v drugo mednarodno strokovno organizacijo članov na mednarodni podlagi. Toda zdi se, da smatrajo slovenski učitelji celo današnjo dobo le za nekaj prehod kakor Julijsko Benečijo. Ako jih Tržaška Delavska zbornica ni sprejela v svojo sredo je storila — nehoti in nevede seveda — prav.

Učitelji-komunisti morejo v zvezi vstati le prosvetno delo nikakor pa ne sindikalno-političnih akcij. Ker zveza je še vedno le društvo učiteljev — ki po svojih pravilih in ustroju zamačeta razpredno-bojne smernice.

J. M. L.

Za vsakega sodruga je neobhodno potreben

PROGRAM IN STATUT
Komunistične stranke Italije
(Sekcije Tretje internacionale).

To knjižico je izdala in založila Deželna komunistična zveza in stane 70 cent. Naroča se pri Dež. kom. zvezi, Trst, via Maolica 12. Priporočljivo je, da si tudi člani Mladinskih sekcij in ljudskih odrov prebrskajo to knjižico ter da se spoznajo s programom in ustrojem edine resnične proletarske stranke. S tem se oni najboljšje pripravijo na vstop v bojne vrste proletariata, v Komunistično stranko.

Tajni sklad DELA

Mnenje, da dobiva komunistično časopisje bogate podpore od strani Tretje internacionale, se je v poslednjem času zelo razširilo in je postalo skoro splošno. Naši sodrugi vedo, da to mnenje ne odgovarja resnici in da nas tudi ne bi bilo sram povedati, ako bi take podpore resnično dobivali. Tretja internacionala je dejansko mednarodna politična organizacija komunističnega proletariata. Posamezne komunistične stranke so le sekcije Tretje internacionale in ne bi bilo prav nič čudnega, tudi ne umazane, ako bi ta mednarodna organizacija komunističnega proletariata podpirala svoje komunistične sekcije in svoje časopise. Nismo nikdar zamočali dejstva, da se čutimo neločljivo združeni s proletariatom celega sveta in, da so nam interesi in cilji mednarodnega komunističnega proletariata nad vsemi drugimi interesi nad vsemi drugimi cilji.

Nase delavstvo je to vedelo od vsega začetka in temu delavstvu, ki nam je stalo ob strani v vseh dobrih in slabih trenotkih, ki nas je s svojim navdušenjem bodrilo in vnelo v nas vedno nove upe, temu delavstvu — pravimo — se moramo zahvaljati, da je naš list izhajal pred požigom naše tiskarne in, da se je porodil sedaj k zopetnemu življenju.

»Delo« je torej pričelo zopet izhajati in bo nadaljevalo izhajati ker vemo, ker smo prepričani, da ne bo dovolil slovenski delavec da bi zopet umolknil ta glas, ki edini širi med naše ljudi ideal komunizma, ki edini zagovarja in zastopa korist brezpravnega od kapitalizma omrznjenega ljudstva.

Ali naše »Delo« je danes našim delavcem več nego le strankino glasilo, jim je tudi več nego bojovni list komunističnega proletariata, tudi več nego list, ki mu je naloga, da upelje med ljudstvo čut in hrepenenje po resnici in ki želi, da postane slovenski proletarijat sposoben še bolj nego je sedaj, da gleda resnično pogumno v obraz vsikdar, najhujšemu obrazu resnice prijeten ali neprijeten. »Delo« je našemu delavcu že nepotreben prijatelj, tovariš, ki mu je zvest v vseh okoliščinah. In kakor hoče in mora biti »Delo« zvesto delavstvu in ciljem, ki jih zagovarja, tako je tudi dolžnost delavstva, da ostane, kakor je bilo dosedaj, zvesto »Delu« tudi v nadalje.

To zvestobo naj izkazuje naši sodrugi temu listu s tem, da ga razširjajo, da ga upeljuje povsod, kjer ga še ne poznajo, in da mu poskrbijo one življenjske prispevke brez katerih ne more živeti. Ker nimamo na razpolago tujih odov buržoaznih vlad, ker ne razpolagamo niti z drugimi tajnimi skladi, je dolžnost, da mu poskrbijo te tajne fonde delavci sami. Prispevki, ki jih naberejo naši sodrugi, naši delavci med seboj (tvorijo: **Tajni sklad Dela**). In ta tajni sklad je tako skrivnosten, da bomo te prispevke objavljali od danes naprej v vsaki številki, pod gorenjim naslovom.

Naše sodrugi in slovenske delavce sploh pa prosimo, da nam ostanejo zvesti in, da nabirajo kakor dosedaj in še več kakor do sedaj. Tem bolj bi ho list, če mveč bo imel na razpolago življenjskih sredstev. Povsod damo, na zborovanjih, v prijetnih in neprijetnih okoliščinah naj se naši sodrugi spomnijo našega lista: Zrno do zrna pogaja, kamen do kamna palača.

Z današnjo številko pričnemo torej objavljati Tajni sklad Dela. Pričnemo s prispevki, ki so nam došli še pred požigom in katerih nismo mogli prej objaviti in z onimi ki so nam došli v teh zadnjih dneh. Nadaljujemo s svoto, s katero smo zaključili zadnji izkaz prispevkov.

Starc Ferdinand, Barkovlje L 250
Komunistična sekcija, Renče " 178—
Nabral Bervk Alojz, Otalež " 24—

Sodrugi v Podgori v protest proti zidarski tverdi G. Milloni in drugim, ki so prekršile sklenjeno zidarsko pogodbo " 66—

Zveza stavb. delavcev v Nabrežini " 500—

Nabral M. Lovko na svojem potovanju: v Vrtojbi od stavkujočih stavb. delavcev L 17, Ljudski oder v Vrtojbi L 15, lire Lovkavčanov pri mokri mizi v Ajdovščini znašajo L 10, družba Pregelove demokracije Renče-Vrtojba L 50; skupaj " 92—

Dodatek naročnikov iz Vipave: Kovač M. 50 st., Skarabot F. 50 st., Petrovič Jos. L 750, Ščuka Ernest 50 st., Blagoina Ivan 50 st.; skupaj " 950

Skupaj " L 867—
Prej izkazanih " 1244680
Skupaj " L 1331380

Dopise, naznanila itd. pošiljajte na uredništvo; imena naročnikov, naročnino, denar za tiskovni sklad itd. pa na upravnistično »DELA«, — Trst, Via Maolica št. 10-12

Prvo pismo seljactina

Draga bračo!

U poslednje ste vreme mnogo došli u doticaj sa grackim radnicima. Vi ste dolazili k njima, a i oni su dolazili k vama na selo. Došli su, da vam se onako bracki i od srca izjazuju. Kome li će drugome? Zar gospodi? Velikoj, visokoj i moćnoj? Ta od iste velike gospode i vi stradate. Dakle i vama i radnicima velikako su gospoda zajednički neprijatelji. Ako su zajednički neprijatelji radnicima i seljactima, onda treba da bude i skupna borba seljaka i radnika.

A to je, čega se gospoda najviše boje. To je sloga i bracka ljubav među radnim narodom. Bogataši i svećenici znaju, da kad bi se složio sav radni narod u jednu stranku ili partiju, da bi onda došao kraj njihovom gospodovanju. Radi toga stvorile oni razne gospodske stranke ili partije. Kada se pogleda svete stranke onda se vidi samo jedne: na čelu tih gospodskih stranaka stoje bogataši, advokati, popovi, trgovci i kršćanski i židovski a radni narod stoji po strani. Svi oni govore i trgujući i kršćanski i židovski a radni narod stoji po strani. Svi oni govore i trgujući i kršćanski i židovski a radni narod stoji po strani. Svi oni govore i trgujući i kršćanski i židovski a radni narod stoji po strani.

IVAN CANKAR.

Dunajski večeri

V krasnih kočijah se vozijo baroni, tatje, bankirji, mimo mladih kostanjev, skozi jasni večer, ob nas siromakov špalirji.

Poznam te obraze, te tihe oči, lokave, mežikajoče; tatji, ki na čelu zapisan jim je, izbrisati ni mogoče.

V glaci-rokavicah se skrivajo tatinski dolgi prsti — da, kradi so in prešestvali in ubijali vse po vrsti.

In kaj je napravil pravični Bog? Nasul jim je bogastva, blaga in časti in odel jih povrh še z gorjijo veličastva,

Tako se vozijo tatje in hudó mi je siromaku, ves truden in lačen in ves bolan se spotikam ob vsakem koraku.

O kaj sem ti storil, pravični Bog? Ali nisem nad tabo dvomil? Pokaži mi v pismu zapoved svojo, ki bi je ne bil prelomil!

Prešestval sem in kradel sem in ubijal — preštel vse tiste, ki so me ljubili; razžalil sem in ubil njih duše čiste.

In svojo dušo, nedolžno vso, sem bil razžalil, oskrnil, ubil sem jo — o dolg račun, ki sem ti ga naračunil!

Zdaj prihajam z njim: Plaćilo sem! Kakor drugim, tako tudi meni! Zdaj trkam na vrata: Plaćilo sem, saldiraj račun pošten!

VSEM KOM. SEKCIJAM!

Glasom stranknega statuta morajo Komunistične sekcije dvakrat v letu sklicati svoje občne zore. Storitve sedaj, da uredite organizacijske zadeve in da zavzamete stališče z ozirom na predstojeci izredni deželni kongres Komunistične zveze Julijske Benečije. Poročajte o izidu svojega občnega zbora uredništvu »Delas«.

Od več strani smo čuli, da je »Delo« težko pisani list. Pozivamo Komunistične sekcije mladih in odraslih sodrugov in ljudske odre, da priredijo vsak teden en diskusijski večer, na katerem naj se »Delo« skupno čita. Pri skupnem čitanju in v medsebojnem poduku se bodo marsikateremu sodrugu izbistrili pojmi. Mi moramo slovenski delavski narod dvigniti na višek pojmovne zmožnosti in izobrazbe.

In luč se je vžgala v zamolklih očeh. Tedaj je stotnik vzdignil palico, dotaknil se z okovanim koncem fantovih prsi ter pomignil poteporščaku, ki je stal za njim. Ta je potegnil iz rokava zapisnik ter je s tresočo roko zapisal fantovo ime. In fant je prebledel.

Stotnik je šel mimo drugega in se ni ozrl nanj; stopil je do tretjega in se ga je ogledal natanko. Ta je bil pač vesel, zgovoren in glasen mladec, sloviti pevec in ljubljene deklet. Imel je zdrav, okrogel obraz, od drobni ušesih se je vilo par svetloplečnih kodrov, sinje oči so naglas prepevale, temnosedečnice so se krožile v prijetnem smehljaju.

»Ali imaš nevesto doma?« je vprašal stotnik! Se glasneje so prepevale sinje oči, v svetlo daljavo je segla pesem.

Stotnik je vzdignil palico, prapor-

gospodari sela i da odzmu seljaku i zemlju i kuću i blago u stajama. Vele, radnici hoče sve jednako da podela, da i oni koji rade i oni, koji ne rade dobiju jednako. I vidite, braćo, to je laž! Radnici govore: ko ne radi neka ne jede. Pa kako bi oni podelili vaše, kada i onako nemate gotovo ništa i jedva živite uz današnju silnu skupocu. Jest, radnici hoće da podela, ali ta deoba da bude deoba u — radu. Rad hoće radnici da podela svakome pravedno. A ne, da bude danas, da lenčine i pljačkasi i špekulanti, te ratni lihvari uz popove imadu milijune, a ništa ne rade. Ti se ljudi boje rada, boje se da im radnici ne podela njihov deo u radu. Mi velimo: neka rad bude merilo za blagostanje, a ne sposobnost, ko će koga bolje orobiti i nasamariti, kako je sada.

Radnici su sami preslabi, da bi mogli uvesti pravedan poredak u svetu. Zato oni hoće da se slože sa seoskom sirotnjom, sa seljakom. Radnici su svi bili seljaci, koje su beda, nevolja i glad na selu oterali da traže zarade u gradu i onde su ostali. Pa koliko i koliko imade seljaka, koji idu raće i u Ameriku, u grad i fabriku da zasluže, jer ne mogu živeti od svoje siromaštine na selu. Dakle, kako vidite, i seljak je radnik. On radi i živi od svoja vlastitoga znoja i vlastitih žuljeva. Radnik je seljak, seljak je radnik. Prema tome, ne može biti gracki radnik neprijatelj seoskome radniku, seljaku, kada su u nevolji i bedi, braća po rodu i krvi! Stoga vi, braćo, seljaci, ne verujte gospodi i popovima, koji će vas huckati protiv radnika, nego ded junacki im pomozite. Zivela slova seljaka i radnika!

Komunistična zveza Julijske Benečije

Izvrševalni odbor Komunistične zveze Julijske Benečije sklicuje za nedeljo 18. decembra 1921

DEŽELNI KONGRES

na katerim se bo razpravljalo sledeči:

DNEVNI RED:

1. Izvolitev predsednika in overitvenje mandator.
2. Moralno in denarno poročilo. Poročevalci: GASIVODA.
3. Občni strankni kongres. Poročevalci: PASTORE.
4. Izvolitev delegator na strankni kongres.
5. Tisk. Poročata sodruga GASIVODA in RECENT.
6. Mladinsko gibanje. Poročevalci: VIDALI.
7. Zadržno gibanje. Poročevalci: MULITSCH.
8. Strokovno gibanje. Poročevalci: JURAGA.
9. Izvolitev novega deželnega izvrševalnega odbora.
10. Slučajnosti.

DOLOČBE

za zastopstvo na deželnem kongresu, ki bo v nedeljo 18. decembra ob 10. v zeleni dvorani Delavske zbornice v Trstu:

1. Na kongresu smejo biti zastopane vse ustanovljene strankne sekcije, člani deželnega izvrševalnega odbora, člani nadzorstva in ravatelja »Lavoratora« in »Delas«.
2. Sekcije so zastopane po enem delegatu za vsakih 50 članov ali za odlomke od 50 članov.
3. Vsak delegat mora imeti pismen mandat ki mu ga izroči sekcija ki jo zastopa.
4. Na kongresu morajo prisostvovati, s posvetovalnim glasom, tudi zastopniki od komunistične mladinske zveze priznanih mladinskih krožkov.

IZVRŠEVALNI ODBOR

VSEM KOM. SEKCIJAM!

Glasom stranknega statuta morajo Komunistične sekcije dvakrat v letu sklicati svoje občne zore. Storitve sedaj, da uredite organizacijske zadeve in da zavzamete stališče z ozirom na predstojeci izredni deželni kongres Komunistične zveze Julijske Benečije. Poročajte o izidu svojega občnega zbora uredništvu »Delas«.

Od več strani smo čuli, da je »Delo« težko pisani list. Pozivamo Komunistične sekcije mladih in odraslih sodrugov in ljudske odre, da priredijo vsak teden en diskusijski večer, na katerem naj se »Delo« skupno čita. Pri skupnem čitanju in v medsebojnem poduku se bodo marsikateremu sodrugu izbistrili pojmi. Mi moramo slovenski delavski narod dvigniti na višek pojmovne zmožnosti in izobrazbe.

In pesem je ugasnila v sinjih očeh. Tako je stopal gospod stotnik počasi dalje ob dolgi vrsti; pregledoval je, izpraveval in izbiral. Časih je izpusil dva in tri, nekaterega niti pogledal ni, časih pa jih je zaznamoval, kar po pet in šest zapovrstje. In zdelo se mi je, da nalašč in preudarno izbira najmočnejše in najlepše.

Prišel je do kraja, poslednjikrat je vzdignil palico, nato se je okrenil. Takrat sem videl njegov obraz in srce mi je utihnilo. Ta obraz je bil brez kože in mesa, namesto oči je bilo izkopanih v lobanjo dvoje globokih jam, dolgi, ostri zobje so se rezali nad golo, silno čeljustjo. Stotniku je bilo ime smrt.

Naprej... marš!

Kompanija se je sunkoma zaokrenila ter se napotila s čvrstimi koraki v meglo nizdol. Pred njo je jezdil gospod stotnik; visoko znač megle se je dvigal njegov črni plašč.

Gospod stotnik

Dokaj časa je že, da so zadobile moje sanje in pač sanje vsakega človeka čisto novo, prav posebno lice. Nič več niso puste blodnje, bežne megle, ki se brez smisla in vzroka prelivajo druga v drugo ter se nazadnje razpuhte v nič. Niso več tiste sanje, ki jih človek jutraj strmeč ugleda z zaspanimi očmi ter smehele, napol jezen zamahne z roko: »Vrag vas vzemi, odkoder vas je dal!« — in ki nato smešnogrozno odkobalijo v brezno, kakor se ob rani zarji škrate poskrjuje v gozd. Sanje, ki jih sanjam zdaj jaz in ki jih sanjaš ti, so senca prave resnice; pač so oblike strahotno povečane, nadvse čudno pokvečene in skrivence, toda resnica le ostane, spoznaš jo kaj in srce ti je žalostno.

Hadno jesensko jutro je bilo, megle so se vleče po dolini in s plazile ob strmih rebrih gora, na vrhovih se

je v žarkih zgodnje zarje belil prvi sneg, ki je bil zapadel ponoči. Nebo je bilo jasno; še se je sponjalo na

Ajdovščina

Dogodki, ki se odvijajo v zadnjem mesecu med ajdovskim delavstvom, ali bolje rečeno: v ajdovskih tekstilnih tvornicah so tako svojevrsni, tako gorastni, da bo delavstvo o značevalo odsele take dogodke na kratko z besedo »ajdovščina«, kakor imenujemo velika seplearstva in bankrote na kratko »panama«.

Skandal kapitalistične gospode, je tako zamotan, da se celo ajdovski buržoaziji, ki so kakor hijene pograbili za ta slučaj in ga hitro sporočili »Edinosti« kot komunistično defraudacijo ne upajo na dan s svojim objavljenim »podrobnim poročilom«. In da smo imeli mi samo ajdovske dogodke pred očmi in poročila, ki so nam prihajala od naših sodrugov iz Ajdovščine, stali bi bili pred temi dogodki kakor možje Galileje na gori, ko je odšel Kristus v nebesa. Toda k sreči smo prišli v zadnji kovinarski stavki do zaključka, ki nam je takoj odklenil periferne nakane lastnikov ajdovske tvornice.

Na zadnji seji pogajanj med industrijski in kovinarski, ko so bila pogajanja že razbita, je rekel inč. Cimadori, zastopnik industrialcev, delavskim zastopnikom približno to-le: »Kaj se vi toliko puntate proti Kozuličevi zadrugi v Trzinu? V Ajdovščini je organizacija tekstilnih delavcev sama povabila tvornico, da naj ustanovi tako prehranjevalno zadrugo za tvorniško delavstvo v svrhu, da bi se lažje doseglo znižanje mezd.«

Razumite se, da so naši zastopniki ob tej izjavi zajajali od iznenada. Zveza tekstilnih delavcev v Italiji se sicer nahaja v rokah socialistov in mi poznamo njihovo popustljivost nasproti industrialcem, toda da bi moglo vodstvo te zveze odobriti kak tak korak organiziranega delavstva, se našim pooblaščenim vendarle ni zdelo mogoče. Kako torej pojasniti to izjavo? Par podatkov in stvar nam bo kmalu jasna.

Tajnik Zacharija je v Trstu predstavljal stvar tako, kakor da bi bila dala denar za ustanovitev konsumne zadruge v Ajdovščini »Fiot« (Federazione italiana degli operai tessili). Delavstvu v Ajdovščini pa je rekel, da je bil v Milanu, da je Federacija tekstilnih delavcev privolila v zahteve industrialcev, da se znižajo plače delavcem za 20%, toda da to ni ne de, ker da se bo zato ustanovila delavcem konsumna zadruga, ki bo prodajala vse blago za 40% ceneje, kakor je v prostih trgovinah, tako da bo delavstvo še vedno za 20% svoje plače na dobičku.

V tvornici se je res postavila konsumna razprodajalnica in mesnica, toda brez vednosti. Deželne zveze tekstilnih delavcev in brez vednosti milanskega vodstva Federacije tekstilnih delavcev. Denarja za to ni dala nikakoli organizacija tekstilnih delavcev, ampak ravnateljstvo ajdovske tekstilne tvornice. Da bi se fingirala tu nekaka zadruga, se je pobralo pri delavstvu po 100 lir za delež zadruge in se jim so dala na glasovanje pravila Delavskih Zadrug za Trst, Istro in Furlanijo, toda ker so ta pravila prava neumnost za tako malo uslugo, katerih trgovsko sodišče sploh ne bi aprobiralo, zadruga »de jure« ne obstoji in prodajalnica in mesnica v ajdovski tvornici se kvečjemu lahko smatra kot akcijsko podjetje, v katerem so akcionarji ajdovska tekstilna tvornica s približno 100 tisoč lirami in 270 delavcev vsak s 100 lirami.

Vodstvo te razprodajalnice in mesnice je bilo — vsaj navidezno — v rokah tajnika Zacharija, ki sam nakupoval, sam nastavljal osebe v prodajalnici in v mesnici, skratka sam gospodaril in sam sebe kontroliral. Nekak odbor se je bil izvolil še-le 21. novembra t. l., ko je bila že zdavnaj vsa stvar v tiru. Takoj par dni pozneje se je raznesla vest o defraudacijah, katerih višina pa menda še sedaj ni ugotovljena. Kakor izgleda znašajo 20—25 tisoč lir.

Kako razumeva tvorniško ravnateljstvo to stvar, nam povesta dva slučaja: pred vsem je ravnateljstvo večje izbralo razburjenje delavstva za to, da je odstranilo prejšnjo nedeljo izvoljeni odbor ustanovljajoče se zadruge, postavilo mesto njega drugi odbor, ki obstoja iz 2 tvorniških uradnikov, 2 nacionalistov in ene delavke ter izjavilo da bo vsled defraudacije nastalo škodo samo poravnalo; v soboto, 3. t. m. pa se je pojavil v konsumni prodajalnici generalni ravnatelj Schmidt ter na vse površ se znižal cene vsemu blagu za okroglo 20%. Ko so mu poslušajo pripomnili, da bo izguba, ker da se blago prodaja ceneje kakor se je nakupilo, je Schmidt dejal, da bo to tvornica sama poravnala.

Torej mesto, da bi bila tvornica kot glavni oškodovani akcionar takoj zasledovala Zacharijo, izjavlja, da bo sama nosila napravljen škodo in se znižuje cene že itak najbrže deficitnemu podjetju.

Nam, ki smo videli že več kot eno tako forcirano intrigo delodajalcev je to več kot dovolj, da napravimo logičen zaključek iz teh dejstev; toda drugim, ki imajo manj prakse v bojih kapitalističnih podjetij proti delavstvu, moramo podati še par podatkov.

zacije zahtevajo, da ostane ta pogodba še nadalje v veljavi, dočim tvornice odpovedujejo pogodbo in zahtevajo znižanje mezd za 20%.

Drugi važen fakt, ki ga je treba poznati pri presojanju tega početja tvornice pa je sledeči:

Ajdovska tvornica je imela velika naročila iz Jugoslavije. Vsled pomanjkanja jugoslovanske valute so bile te pogodbe odpovedane. Tvornica bo radi tega najbrže prisiljena, da ustavi za izvestno dobo ves obrat ali vsaj deloma. Vsled februarске pogodbe, je tvornica obvezana da v organizacijah tekstilnih delavcev združenemu delavstvu izplačuje tudi kadar tvornica stoji 50% dosedanjih mezd. Ako pa tekstilna strokovna organizacija razpade, razume se, da se s tem tudi uniči rečena pogodba in delavstvo izgubi vse z njo pridobljene pravice.

Tu smo torej! Takozvana »zadruga« v ajdovski tekstilni tvornici je bila ideja industrialcev v svrhu, da se z njo omeha delavstvo za znižanje mezd, torej ravno tak lopovski poskus, kakoršnega je napravila družba Kozulič v Trzinu. Brezvestni tajnik Zacharija je služil tu za ostudno, efatleto orodje industrialcem. Tako izdajstva industrialci po navadi bogato plačajo!

Da je od takega izdajstva do po neverbe zelo majhen in lahek korak, je naravno. Saj je Zacharija smel pričakovati, da ne bo zasledovan ali vsaj ne takoj. In res, še minolo soboto je Zacharija mirno živel v Trstu, dočim sta njegov brat Aleksander in poslovodja mesnice Celinšek, ki sta bila menda manj varna, pobrala kopita o pravem času. Ta ponceverba, ako že ne naravnost organiziranja, vsaj zločinsko favoriziranja, naj bi poslužila lastnikom tovarne, da zanesejo zmešnjavo in razdor v strokovno organizacijo ajdovskih tekstilnih delavcev in tako izroči na milost in nemilost delavstvo požrešnemu kapitalizmu.

Zadruga bo seveda samo tako dolgo poslovala, dokler bo služila namenu tvornice.

Tako izgledajo suha dejstva. Predno preidemo v nadaljnja razmotrivanja, pa pribijemo sledeče fakte:

1. Niti tajnik Zacharija, niti njegov brat, Aleksander, ki je bil nekak poslovodja v tvorniški psevdozadrugi, ni bil vpisan v komunistično stranko. Nasprotno, prvi je mogel biti tajnik deželne zveze tekstilnih delavcev samo zato, ker je »Fiot« v socialističnih rokah in ker ni ajdovsko delavstvo dovolj zavedno.

2. Sekcija tekstilnih delavcev v Ajdovščini ni nikakoli komunistična organizacija, ampak strokovna zveza vseh tekstilnih delavcev in delavk, tudi narodnjaških in socialističnih v Ajdovščini in torej enotna in edina odporna organizacija proti kapitalističnemu nasilstvu.

Toda kljub temu, da je to tako, se je vsa ajdovska slovenska buržoazija vneto potrudila, da diskreditira to edino delavsko odporno organizacijo v Ajdovščini, da poveča zmešnjavo med delavstvom in da olajša zločinsko delo laškim in nemškim kapitalističnim židom. Telegrafična vest, ki jo je poslala ajdovska buržoazija »Edinosti« nam prica o naravnost satanskem veselju, da je »komunistična organizacija v razsulu« in da sta tajnik in mesar v »komunističnem konsumu« opeharila ubogo delavstvo za tisočake. Ta buržoazija je vporabila to zmešano stanje za agitacijo za »narodno delavsko organizacijo« in če prav ne more biti ta naslednica pravic dosedanje strokovne organizacije.

Tako je buržoazno delo za narod! (Dalje prih.)

Ljudski oder

Izjava. Dasi smo že ponovno razposlali potom naših okrožnic, ko Delo ni izhajalo, navodila in obvestila vsem našim podružnicam, ter jih rotili naj se istih točno ravnajo, se vendar še po nekaterih podružnicah dogajajo nepravilne na škodo podružnic samih kakor tudi njenih članov. Nekateri podružnice plačujejo nepokopanim in neopoblaščenim osebam razne stroške za pota in dela, ki jih niso pooblaščen izvrševati. Dogaja se, da nekatere osebe celo izkoriščajo podružnice in njih članove, z izposojevanjem denarja v manjših in večjih svotah, ki bodo brzkone vrnjene po končani revoluciji. Znano nam je tudi, da se hoče nekaterim članom izpuliti članke za Delo, in sicer celo take, ki ne pripadajo niti tajništvu vodstva, marveč edino udeležnostv lista in njegovi tajnosti. Tu omenim, da tudi G. Furlan iz Gorice, poslan pri Stavbinski Zadrugi kot posredovalec, ni bil in ni od vodstva ne od tajništva pooblaščen v izvrševanje kakoga posla po podružnicah, tem manj še spravljati iste v nepotrebne stroške.

Tajnik vodstva.

OBVESTILO. Kakor na drugem mestu povedano, se nabira naročnina za Socialna matica samo še do 15. t. m. Ker nam še mnogi poverjeniki Ljudskih odrov niso poslali nabiralskih blokov ne tozadevnih svot, je samo ob sebi umerno, da velja isto tudi za njih.

Predavanje. V torek dne 13. t. m. bo imela podružnica v Renčah predavanje o predmetu: »Napor proletariata v srednjem in sedanjem veku za svojo kulturo«. Predaval bo vodstveni tajnik iz Trsta.

Delavci!
Naročujte se na „Delo“!

Glasnik mladine

Deželni kongres

Za 25. in 26. decembra sklicujejo osrednji odbori Trsta, Istre in Goriške-Furlanije III. kongres julijske mladine.

Ustanovljene mladinske sekcije morajo do 20. decembra poslati imena delegatov osrednjemu odboru Zveze komunistične mladine v Trstu. (Delavska zbornica).

DNEVNI RED:

1. Volitev predsedništva.
2. Overovljenje pooblastil.
3. Mednarodno gibanje.
4. Narodno gibanje.
5. Naloge mladine.
6. Nova organizacija julijske mladine.
7. Tisk in propaganda.
8. Dijaško in kulturno gibanje.
9. Deško in žensko gibanje.
10. Odbor za prevode in za zvezo z inozemstvom.
11. Predlogi in volitev delegatov za narodni kongres.
12. Slučajnosti.

PRAVILA ZA UDELEŽBO NA KONGRESU.

Vsaki 10 članov ima pravico do enega delegata. IZ VSAKEGA KRAJA, KJER NI ŠE MLADINSKE SEKCIJE, PAČ PA ITALIJANSKI ALI SLOVENSKE KULTURNI KROŽEK (Ljudski oder) KOMUNISTIČNA SEKCIJA ODRASLIH itd., MORA TA ORGANIZACIJA NA SVOJE STROSKE POSLATI ENEGA MLADINSKEGA DELEGATA NA TA KONGRES.

Kjer ni komunističnih proletarskih organizacij, naj zbere mladina med sabo potreben denarni znesek in naj pošlje svojega zastopnika na kongres. Kongresa se morejo udeležiti: ženske skupine, deželni ženski odbor, odbor za proletarsko dečo, conski tajniki stranke, tajnik za proletarsko kulturo, tajnik deželne izvrševalne zveze zveze odraslih, »Lavoratore«, »Delo«, Delavska zbornica, delegati komunističnih sindikalnih skupin.

Glasovalno pravico imajo samo delegati, ki zastopajo redno vpisane mladinske članke.

Delegati naj pridejo na kongres z zaupnico, t. j. delegat bo glasoval za eno ali drugo tezo po prepiščani katerega bo zadobil na kongresnih razpravah.

Iz dežele

AJDOVŠČINA.

Ajdovsko delavstvo začneja izpregledavati in izpoznavati svoje prave sovražnike. Na izrednem obnem zboru, v nedeljo, 4. t. m., se je doseglo vsaj toliko, da strokovna organizacija ne razpade. Potrdili smo stari odbor organizacije in izpopolnili vsled odstopa Snega odbornika izpraznjeno mesto. Situacija so rešile naše furlanske sodruge, ki so razredno zavestnejše od domačega delavstva. Končno uvidavamo, da bi bilo porušenje naše organizacije, samo delo v prilog kapitalistični gospodi in na našo ogromno gnetno škodo, ker bi se tako odpovedali vseh pravic, ki si jih je od sedaj pridobila naša strokovna organizacija. Organizacija torej obstoja in posluje dalje kljub intrigam tvornice in naše domače buržoazije, ki bi tudi rada vlekla dobiček iz te naše nesreče. Naša strokovna organizacija vpliva namreč tudi na mišljenje drugih, netvorniških delavcev in to jim seveda ni prav.

Velike skrbi pa nam dela tako zvana zadruga, v katero smo vložili 27 tisoč lir in za katero se govori, da bo prešla po Božičih popolnoma v upravo tvornice. Tudi se govori, da bomo nosili mi delavci vsvo škodo, ki je nastala iz ponceverbe, če prav bi morala pasti na nas kvečjem ena šestina vsega morebitnega deficita. Vso stvar imajo seveda sedaj v rokah tvorniški ljudje. Nekateri sodrugi so zato, da si poiščejo kakoga izvedenca, ki naj bi nam nasvetoval, kaj nam je storiti in kako nastopiti. Toda naše delavstvo je strašno kratkovidno in zelo okorno. Imedel je bil tudi gospod Stofla pri nas. Vnel je shod v tvornici, kakor se to lepo spodobi za take gospode. Pravijo, da je imel kakih 30 poslušalcev. Delal je menda za narod tui on.

Eden, ki ni slep.

Sodrugi iz Ajdovščine opozarjamo na nesramno poročilo, ki ga je poslal G. Stofla o svojem shodu v list »Il Lavoratore Socialista« z dne 7. t. m. Kdor hoče videti vso perfidnost naših socialističnih patriotov in spoznati njihovo sodelovanje s fabrikanti, ta mora čitati to poročilo. Gospod Stofla zbere par nezavednih delavcev in pa tvorniških podreptnikov in z njimi kar odstavlja odbore organizacij. Seveda napravila to v obzidju kapitalistične tvornice in pod patronato kapitalističnih delodajalcev. Zakaj pa ni prišel G. Stofla na občni zbor sekcije, če je hotel sklepati resolucije in odstaviti odbor?

Ured.

KOMEN.

Neki goriški listič je prinesel neresnično poročilo o shodu, ki se je vršil pri nas dne 6. p. m. Shod je bil sklican od nekega agitacijskega odbora za vojne oškodovance, bil je tedaj navidezno popolnoma nepolitichen. Govornik je bil narodnjaški poslanec dr. Podgornik. Predsednik shoda Jos. Strekelj, šolski voditelj, listnik urada za vojne škode, voditelj bistve avstrijske ekspoziture, načelnik odbora revizacij ob času razsula Avstrije ter hišni in zemljiški posestnik. Shod se otvoril ob 2 uri pop. ob navzočnosti 30 oseb. Koj za tem se udeležila shoda ljudstvo, tako da je navzočih do 300 oseb.

Narodni govornik razklada v svojem govoru ono, kar so zborovalci po večini vedeli že veliko prej. Pravi med drugim in, priporoča, da naj se oškodovanci združijo v takozvane konjorice in iz istih naj ustanovijo lastne stavbinske zadruge ter se zavzema da se gleda na to, da se bodo dobili predumi od Dežel-

SESTANEK DELAVSKE MLADINE GORIŠKE.

V nedeljo dne 11. t. m. se vrši v Mirnu ob določenem času sestanek slovenske delavske mladine iz Gorice in goriške okolice. Pozivamo komunistične proletarske organizacije oddaljenejših krajev, da pošljejo na to zborovanje po enega zastopnika delavske-kmečke mladine. Namen zborovanja je organizacija komunistične mladine Goriške. Na tem sestanku naj ne manjka noben zaveden mlad delavec! Vsa goriška delavska mladina mora vstopiti v naše vrste.

SESTANEK DELAVSKE MLADINE IZ MESTA IN SPODNJE OKOLICE.

Pozivljemo mlade delavce iz okraj: Barkovlje, Greta, Rojan, Skorkljaja, Sv. Ivan, Rocol, Sv. Alojzij, Kladin, Skedenj, Sv. Marija Magdalena, Poncijana, Sv. Jakob, Sv. Vid, in vse one iz mesta, da se polnoštevilno udeležijo sestanka, ki se vrši v četrtak, dne 15. decembra tega leta v Delavski zbornici v Trstu. Namen sestanka je organiziranje slovenske delavske mladine iz mesta in spodnje

Mladinske sekcije imajo najmanj dvakrat na mesec zborovanje, na katerem se člani porazgovorijo o zadevah svoje organizacije in razpravljajo o političnem položaju delavskega razreda!

V vsakem kraju, kjer ni še Mladinske sekcije, morajo člani izvrševalnega odbora sekcije odraslih sodrugov nemudoma sestaviti pripravljali odbor, ki zbiraj in pripravljaj mlade delavce in kmete na ustanovitev Mladinske sekcije!

Mladinske sekcije poročajo redno o svojem delovanju, o zborovanjih, sestankih in propagandnih akcijah na uredništvo »Dela«!

Ona vas pozdravlja kot svoje najdražje brate, ker ste vi oni, ki sta jih kapitalizem in militarizem urgila iz ene domovine, ki ni mogla biti vaša, ker domovina lačenja in izkoriščanja. v drugo domovino, ki tudi ne more biti vaša, ker tudi ta je domovina izkoriščanja in suženjstva. (Iz pisma narodnega odbora slovenski delavski mladini.)

nega hipotetnega zavoda v Gorici.

Predlaga resolucijo; takšno ki ne škodi in ne rabi — bi rekla pri nas stara ženica — kakor sv. Blaža žegen. V resoluciji se zahteva tudi, da naj bodo prošnje pisane v slovensčini in rešene istotako ter hoče to resolucijo staviti na glasovanje. V istem vpraša sodr. Vrabec za besedo, ki jo tudi dobi. Vpraša najprej gospoda od zadaj, kdo je oni »agitacijski odbor«, ki je prišel šele sedaj agitirati za naše vojne oškodovance, ko je imel po tečnem terminu že 31. oktobra in šele po prizadevanju drugih oseb se je podaljšal do 31. decembra. Vpraša gospoda, kje so bili do sedaj, čemu niso prišli pred letom in še prej? Ker ako so hoteli takrat resnično pomagati, reklo bi se jim, da so se res potrudili za to delo. Ne sedaj, ko je že vsaki vojni oškodovanec od svojih rusov plačal v razne urade vojnih škod lepe svotice. Konstatira da je prišla ta gospoda zato šele sedaj, ker bode kmalu začel deželno vreme (obšinski dež) in pravi k zadnjemu odstavku resolucije, glede slovenskih prošnji, da oškodovance malo brže naj bodo prošnje slovenske, nemške ali kitajske, samo da doseže svojo vojno odškodnino in da ne bodo plačevali več raznih nepotrebnih odstopkov.

V tem prekine predsednik Vrabca in mu pravi, da naj neha govoriti. Vzamuro iz žepa in pravi na ugovor govornika da mu dovolj tedaj še 2 minuti. (Med zborovalci hrup!) Vrabec konstatira absolutnem predsedniku in konča. Povzame besedo dr. Podgornik in odgovarja sodr. Vrabcu, da obstoji ta agitacijski odbor iz zveze županstev in gospodarstvih zvez Goriške. One županske zveze, ki da je že toliko dobrega storila pred in med vojno in po vojni. Pravi da je Vrabec govoril kot zastopnik Stavbinske zadruge, katero da on spoštuje.

Vpraša za besedo Vrabec ki mu jo dovoli predsednik po daljšem protestu. Pravi da sedaj ve, kdo je ta agitacijski odbor in vpraša zborovalce ali je res, da je županska zveza storila že kdaj kaj koristnega za zborovalce? Enoglasen odgovor: Nikdar! Opozarja gospoda, da naj se na lastne oči prepriča o mišljenju te zveze oziroma tega agitacijskega odbora.

Govori neki Kente iz Velikega dola in pravi da on zaupa inteligenci (gospodij) in tako da naj tudi ostali. (Hrup.)

Vpraša se za besedo sodr. Kovacik, ki povdarja, kako gospoda izrablja vojne oškodovance. Navaja dokaz: dela prve prošnje v slovenskem jeziku. Seveda jih je treba plačati. Ne pridejo rešene. Pa rečejo: Ja bile so slovenske zato niso rešene, mora se napraviti na novo v italijanstini. In - napravil: oškodovanec pa spet plačaj. Eno in isto, še v drugih ali tretjih. Predsednik da resolucijo na glasovanje. Ker je takšna kot zgornj označena, se je sprejela. Ne z da in ne z ne.

Predsednik hoče še nadalje apelirati na škoda. Naj vložijo prošnjo pri vas za poslanec zaupnika in javce da je bil navzoči dr. Podgornik napaden na ulici. (Splošen hrup. Klici: Ali je to tudi vojna škoda. Naj vložijo prošnjo pri vas za oškodnino.) Sodr. Hreščak hoče govoriti, par mladeničev od gospode pa piska na prste. Navzoči zborovalci intonirajo Delavsko pesem in s delavsko pesmijo se shod konča.

To je pristno poročilo. To vedo vsi, ki so bili navzoči. Pisec goriškega lističa naj le vtepa svojim nezavednežem laž za pristnost, ali kar je pristnega ostane pristno in kar je lažnjivega je in ostane lažnjivo.

Istarski razgovori

Tone: Oooo... dobro jutro, Pepo!
Pepo: Zdravo Tone, ča bi reč, da si mi tako dobre volje danaska; najbrže da ti j' šal posal za rukun?

Tone: Ala Pepo varaš se, leh znaš da čovek ni saki dan enak kot ni ovo vreme čoravo ko je sada; sad ti puše jugo a sad bura, a tako nisu ni ljudi. Največ me pak to veseli, ča vidin kako su se počela ova gospoda skupa spravljati.

Pepo: Ha, ha, ha... ča si prišal, si, na mesto več jedanputa, ale pak si morda bil pul urara pak ti j' stavlil ono kolo ča ti je falilo. San čul, Tone, da si bil va Kasteve na onoj feste ujednjenja.

Tone: Ja Pepo, jušto san ti to i otel povedet. San bil san va grade i ja malo pogjedat tu ceremoniju.

Pepo: A kako ti se j' ča dopalo, kako j' to bilo?

Tone: Ča češ da ti rečen, bilo je sakako, a najzda skoro i do barufi. To ti j' bilo inbaderano se, pop je predikal od nekakovega jedinjjenja, od nekakove slobodi, da sada imamo majku domovinu ka nas je oslobodila i ča ti ja znan još ča si ti na to rekal?

Pepo: Ča češ da rečen in da mislin, najprvo nisam ni razumel ča j' to ujednjenje, a drugo mi sej se po glave vrtele, kako te se ona dečica ovu zimu prehranil. Sin mi j' bil tam priženjen i delal je va fabrike od torpedi a za ove je vojski poginut, negdere, a doma pustil četvero dečini i ženu, ka j' već puno vreme bolna, a ki da jih pomore?

Pepo: Viš, viš, a ja sam misel da si ti šal napoštu na to slavjet!

Tone: A ča češ ni da grem, kad je se jedan vrag, tu i tamo, jedan vranic brije nas z britvun a drugi prez britvi, teh to ti je, da smo vavem mi siromaki guljeni, češ ovako, ale onako.

Pepo: Oo, jedanputa da si i ti počel razumevat, ča j' pravo, a ča j' krivo. Ča ti nisan ja dobro govornik vavem, da su ona gospoda ale ova put nas se jena pašta. Oni delaju fešti na fešti se na naše spalj. I sten ti oni čine, da se mi siromaki opijamo po oštarijah i ne vidimo njih pulitiki, pak se počnemo sami mejsobun klat.

Tone: Ja, ja, pak da imaju onput oni libere ruki i još se smeju.

Pepo: Dunke vidis, da treba da se mi delavci oslobodimo, aš smo ogudjeni već na si kraji.

Tone: A kako da se tega vraga delibe-ramo?

Pepo: Kako? Lepo i lahko i dobro. Promisli ti samo ovo na: delavac, kmet i seh oneh keh ovi govorni i gospoda dave je vavem više nego njih, tako da nas je danaska najmanje dvajsetipet na sakega gospodina i kada bimo se mi složili i dobro skupa držali ča bi nam oni mogli storit?

Tone: Ja, a, a, a... ma oni imaju žandarmi i soldati čuda.

Pepo: U, u, u... kakov si mi ti čampa, tako ča ja govorn. Ča su morda oni soldati i žandarmi kakova gospoda? Ono su ti viš baš oni pravi siromaki kot smo i mi. I kako sam ti rekal, kada bimo se mi i oni skupa složili i obrnuli one puški kontro njih i rekli: gspodo mi vas više nećemo poslušat, mi ćemo bit svoji gospodari a od vas se nećemo več pustit za vrat stiskat, onputa reci mi ti ča bi oni mogli?

Tone: Nis, tr nis, Pepo, ma si ljudi ne moru do tega prit.

Pepo: Pak jušto oni, ki to razumeju trebe da se združie i da njih složno po glave jamlate.

Tone: Jušto, jušto na oni mod, kako su stari Kastavci složno onega kapitana va lokvu hitili. Verujmi, pokle čitan »Delo« i tebe poslušan i od kad va organizacija hojevan san vas drugačiji.

Pepo: Znal san ja, znal, da češ se promenit, aš saki čovek ki malo razume mora do tega prit. Češ videt malo, koliko te još ta gospoda s nami gospodarit. Nego, ja gren Tone, aš je već kasno, nisan još ni jil, pak mi kruli va trbuhe. Cemo se još ki ta dan videt. Zdravo!

Tone: Zdravo, Pepo! Zdravo!

IZJAVA.

Podpisani Ig. Turjan, Kobarid št. 124, preključiem vse besede, katere sem izrekel zoper Ant. Urbančiča, Kobarid št. 26 in sicer ob požaru v noči med 27. in 28. novembra t. l. Da je on zažgal, je gola laž.

Kobarid, dne 5. decembra 1921.

Turjan Ignac.

Priča: Justina Urbančič.

Svetiljka pri učenju

V nekem letniku lista »Slov. go-spodnje« dobimo zanimivo raspravico: »Kakšna naj bo svetilka pri učenju?« Spis nima vrednosti samo za učečo se mladino, ampak za vse one, ki čitajo ali pišejo pri luči.

Ponatisujemo ga na tem mestu: Svetilka, pri kateri se uči mladina, ki hodi v šolo, je zelo važen faktor v vzgoji; dan za dnevom mora dijak in že učenec ljudske šole v zimskih mesecih pri umetni svetlobi brati in pisati. Paziti je torej treba, da ne prinese to delo pri umetni luči mladini trajne škode na zdravju.

Kaj moramo zahtevati od umetne razsvetljave pri študiranju?

Svetilka mora stati na mizi in biti premakljiva, bodisi da je petrolejska ali pa električna žarnica. Vsaka druga umetna razsvetljava im svo-je škodljivosti. Svetloba mora biti mirna in ne sme trepetati; sveča »pač danes tudi za take prilike nikjer več ne uporablja. Petrolejska svetilka mora biti vedno skrbno osnazena, dovolj napolnjena (če je v njej le malo petroleja, smrdi), čist mora vedno biti tudi stenj (duša), istotako vse drugo: kovinski deli, cilindri, senčniki, itd. ne smejo smrdeti po petroleju in puščati za sabo madežev. Pod temi pogoji je vsaka, tudi manjša petrolejska svetilka dobra.

Zelo pripravne so stoječe svetilke z električno žarnico, ker ni nobenega dela z njimi. Kjer je električni tok na razpolago, tam bomo gotovo rajše uporabljali električno svetilko — ako je električni tok enakomeren in ne izpreminja svetlobe. Ako pa svetloba nienakomerna, je to pa zelo utrudljivo in škodljivo za oči.

Svetloba, ki jo dajeja petrolejska in električna žarnica, je precej enake barve: bela s primesjo rumen-kasto-rdeče je za oči veliko bolj prijetna in bolj podobna solnčni svetlobi, kakor zelenkasta, ki jo ima plinova Aurova luč ali pa modrikasta električne obločnice.

Zelo slabo in škodljivo je daljše študiranje pri svetlobi svetilke, ki viši s stropa ali pa je pritrjena na strop ali steni; tisti, ki dela pri luči mora biti vedno v položaju, da si svetilko